

Högskoleprovet[©]

Svarshäfte nr.

BLOCK 2

DELPROV 3

LÄS d

Anvisningar

Provet innehåller 20 uppgifter

Provet består av fem texter från olika ämnesområden. Texterna är skrivna av olika författare och är ibland bearbetade för att passa in i provet.

Till varje text hör fyra uppgifter. Varje uppgift består av en fråga med fyra svarsförslag. Ett av dessa är rätt.

Ibland kan du klart se att ett av svarsförslagen är rätt och de andra fel. Ibland verkar först flera svar mer eller mindre rimliga. Då måste du, genom att jämföra de olika svarsförslagen, välja ut det som med stöd av texten **bäst** besvarar frågan.

Observera att du ska lösa uppgifterna med ledning av den information som ges i respektive text.

Alla svar ska föras in i svarshäftet. Det ska ske **inom** provtiden.

MARKERA TYDLIGT!

Om du inte kan lösa en uppgift, försök då att bedöma vilket svarsförslag som verkar mest rimligt. Du får inget poängavdrag om du svarar fel.

På nästa sida börjar provet som innehåller **5 texter** och **20 uppgifter**.

PROVTID: 50 minuter

BÖRJA INTE MED PROVET FÖRRÄN PROVLEDAREN SÄGER TILL!

Tillstånd har inhämtats att publicera det upphovsrättsligt skyddade material som ingår i detta prov.

KVINNOR, MÄN OCH OSÄMJA

"Hon var ett hår av själva den onde, och den största skvallerharpan i den här jämmerdalen." Orden kommer från en sjuttioåttårig kvinna som jag intervjuat angående byasamhällets antagonismer såväl på gruppnivå som på individnivå. I sina berättelser framhäver hon hur gemenskap och en något så när fredlig samlevnad var vad de flesta människor strävade efter, men att vissa individer, släkter eller byar var ute efter att så split och osämja. Några opererade ensamma, likt kvinnan hon karakteriserade som en skvallerharpa, andra tog hjälp av släkt och medlemmar i byn. Så gjorde Back-Ernst (fingerat namn) som tillsammans med övriga Backbor var "otäck" och bildade en ond allians. Exempelvis skickade Back-Ernsts hushåll i samband med slakt bud efter en pojke som tillhörde en fattig familj och som bodde sju-åtta kilometer bort. Familjen utlovades en del av slakten om pojken kom och hämtade. Det barnet fick med sig tillbaka var den tunga, men föga mättande, koskallen i en säck. Detta berättar kvinnan med uttrycksfull ilska och harm.

Likaväl som människor i alla tider eftersträvat gemenskap och samhörighet har det funnits aggression, hat, rivalitet och fiendskap. I ett etnologiskt forskningsprojekt behandlar jag 1900-talets vardagliga osämja bland kvinnor och män på landsbygd och i småstäder. De konflikter jag funnit kan te sig ganska banala, förankrade i vardagslivets relationer och arbete.

Osämjorna är dels individuellt baserade med två eller flera huvudkontrahenter, dels gruppbetonade, t.ex. sekel-långa bya- eller släktkonflikter, som traderas över generationerna. Anledningarna till osämjan kan förändras över tid; ibland kanske man inte ens kommer ihåg ursprungsanledningen, men själva fiendskapen består. Det handlar om vägdragningar, staket, tomtgränser, fiskerätter, arvs- och bodelning eller uppförandet i tvättstugor. Tolkningen av de olika konflikterna leder in på teman som platsidentitet, byantagonism, släktsammanhållning, föremåls symbolvärde, könsliga revir samt etniska och klassmässiga gränsdragningar.

I mitt fältarbete har jag besökt platser där osämja varit mer eller mindre gängse, ett sätt att leva, ett sätt att kategorisera sig själv och sin omvärld på. Att analysera de berättelser jag funnit i intervjuer och i arkiv blir vägar att förstå ett socialt och kulturellt landskap. Precis som i ett fysiskt landskap sker ständiga förändringar, såväl snabba och explosiva som långsamma och svårupptäckta. Fördomar vittrar, händelser utbryter, rykten blåser runt och bort, sanningar eroderar och oprövade hållningar höjer sig långsamt i dagen.

Ofta framkommer olika typer av byantagonism, som t.ex. kan visa sig i att en inflyttad (oftast kvinna) får klä skott för kollektiva föreställningar om den egna byns goda värde och om de sämre egenskaper som sammankopplas med den inflyttades hemby. Dessa föreställningar skapas av berättelser som länkar individuella, personliga och kroppsliga erfarenheter till nivåer av kunskap som betraktas som gene-

rell och allmängiltig. I denna "förviktigandeprocess" av den levda erfarenheten skapas de rum där de enskilda kvinnorna och männen har sin plats och sina sociala liv som kulturella varelser. Dessa rum och platser kan i många meningar sägas vara *ockuperade*, av berättelser, av blickar, av rörelser, av rykten, av liknelser, öknamn och metaforer. Dessa sätt att ockupera och befästa kan vara lika effektiva som fysiska murar och gränser.

Den könsliga maktdimensionen återfinns i många tillstånd av osämja och de kulturella kategorierna manlighet och kvinnlighet nyttjas som förklaring, slagträ eller legitimering. Exempelvis är kvinnans förknippande med ondska och trätgirighet gamla och ofta upprepade föreställningar och kvinnor kan skuldbeläggas genom att de anses egga upp till elakhet och osämja. Dylika etablerade kollektiva kulturella föreställningar används som om de var naturgivna och användningen organiserar och reorganiserar verkligheter och sanningar. Så skapas bergfasta verkligheter, med rötter i uppfattade sanningar om den mänskliga naturen, om godhet och ondska och om sant och falskt.

Har de vardagliga trätorna om banala ting något gemensamt med större och svårare konflikter, med krig, ondska och våld? I de tvistemål som jag har analyserat eller i det intervjumaterial jag insamlat är det möjligt att tolka dessa vardagliga osämjor som en pol i ett kontinuum. Det är en gradskillnad snarare än en artskillnad mellan små och stora konflikter. Det som förenar dem är två kulturella processer. Den första handlar om upprepningens processer. Stora och små konflikter närs båda av upprepningen, av de upprepade handlingar som vidmakthåller dem. När en oförrätt åter artikuleras i smädningar, slag, öknamn, blickar eller förtal produceras på nytt förövare, offer och oförrätter, i en till synes oändlig kedja. Nytt bränsle finns alltid att kasta i brasan, minnen omformuleras och nya versioner ser dagens ljus. Man benämner, åkallar, citerar osämjan än en gång och gör den än en gång reell. Skulle repetitionerna upphöra skulle antagligen osämjan falna och efter att dessa personers minnen upphört skulle inget återstå. En värld utan minne, skulle det kanske vara en värld utan konflikter? Världen är vana vid att betrakta historia och minne som något att vårda och bevara men detta rymmer också andra sidor, långt från glömskans bot.

När barnet fick återvända med den tunga koskallen i sin säck skedde något, som stod i samklang med redan etablerade sanningar. Det var att sätta barnet på plats, och även den familj som barnet tillhörde. Men samtidigt sattes de på ingen plats alls. De hamnade utanför det samfund som definierade dem. Utanför det kulturella innanförskapet. Det är denna process av exkludering, i tal, handling, i benämning, i tystnad, som kan utgöra den andra förenande länken mellan förfärande nationella konflikter och små banala osämjor i svenskt vardagsliv. På det sättet kan man tala om en gradskillnad i stället för en artskillnad. På det sättet kan den kulturella förståelsen av fiendskap ha något att säga som inte den psykologiska, den biologiska eller den ekono-

miska förklaringen säger.

Att skapa ett "vi", t.ex. "vi som är uppvuxna i den här byn", och att detta "vi" sätts i motsats till "dom" eller "de andra" är en synnerligen effektiv identitetspolitisk process, som inom sig rymmer en stark konfliktpotential. Vi har sett många starka "vi", fundamentalistiska vi, nationalistiska vi, rasistiska vi, etnocentriska vi. Det är viktigt att fundera över vad som händer varje gång exkludering görs och ett "vi" skapas. Det "vi" som kan vara en akt av solidaritet kan också rymma sin motsats. Men det är också möjligt att skapa ett "vi" som inte baserar sig på uteslutning. Den brittiska sociologen Cynthia Cockburn analyserar i sin bok *The Space Between Us. Negotiating Gender and National Identities in Conflict* (1998) hur kvinnor går samman i konflikthärdar

som Nordirland, Israel och Bosnien och visar konkreta exempel på den viktiga och svåra process när solidaritet baserar sig på ett införlivande av olikhet i stället för exkludering på basen av likhet.

Min uppgift i den etnologiska forskningen om osämja är inte att redovisa vem som har rätt och vem som har fel. Det kulturforskaren kan göra är att problematisera de förklaringsmodeller som tas för givna när ett "vi" görs, att se hur dessa förstår och kategoriserar världen och de sociala sammanhangen. Dessa förklaringsmodeller har något generellt att säga om de otaliga tråtor, konflikter och aggressioner – oförargliga och livsfarliga – som vi dagligen konfronteras med eller hör talas om.

Britta Lundgren

Uppgifter till texten

KVINNOR, MÄN OCH OSÄMJA

1. Hur karakteriserar textförfattaren den typ av motsättningar som hennes forskningsprojekt avser?

- A De är vanligen undertryckta och kan vara svåra för utomstående att upptäcka.
- B De är resultat av de livsvillkor som råder på landsbygden och i mindre städer.
- C De har oftast sina rötter i till synes vardagliga inslag i tillvaron.
- D De är som regel knutna till frågor som rör traditioner och moral.

2. Vad anser textförfattaren att berättelsen om Back-Ernst och hans hushåll framför allt visar på?

- A Hur små osämjor kan växa till släktfejder.
- B Hur en uteslutningsprocess kommer till uttryck.
- C Hur antagonism mellan byar upprätthålls.
- D Hur osämja kan uppstå utan anledning.

3. Textförfattaren diskuterar två slags "vi". Hur kan skillnaden mellan dem bäst beskrivas?

- A Det ena rör små grupper, det andra rör större enheter som nationer.
- B Det ena är övervägande manligt, det andra övervägande kvinnligt.
- C Det ena stöter bort det annorlunda, det andra tolererar det annorlunda.
- D Det ena betonar platsen, det andra betonar etnicitet och kultur.

4. Vad anser textförfattaren vara gemensamt för den sorts osämja som hon själv studerat och allvarligare konflikter, exempelvis väpnade sådana?

- A Att båda kan beskrivas som strider mellan kollektivet och individen.
- B Att båda hålls vid liv med hjälp av likartade mekanismer.
- C Att båda uppstår i brist på jämlikhet och likaberättigande.
- D Att båda oundvikligen trappas upp efterhand enligt ett snarlikt mönster.

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA

SOCIALTJÄNST, KUNSKAP OCH PRAKTIK

För en tid sedan publicerade Kerstin Wigzell och Lars Petersson – generaldirektör respektive överdirektör på Socialstyrelsen – ett antal uppmärksammade artiklar i vilka de med påtaglig energi pläderade för nödvändigheten av en förändring beträffande grunderna för socialtjänstens insatser. Den nuvarande bristen på kunskap när det gäller såväl effekterna av som innehållet i socialtjänstens interventioner måste, hävdade de, korrigeras via en radikal omorientering i riktning mot en professionell och kunskapsbaserad praktik.

Det är inte svårt att utan några större förbehåll ställa sig bakom denna appell; i den utsträckning vi önskar utveckla och förbättra kvaliteten och tillförlitligheten hos de insatser som erbjuds inom socialtjänstens ram, måste vi också förbättra den kunskapsmässiga basen för dessa insatser. Detta gäller särskilt för de interventioner som kan betecknas som behandling.

Men även om vi i framtiden lyckas ge socialtjänstens behandlingsinterventioner för missbrukare (och andra) en professionell infattning, betyder detta inte nödvändigtvis att dessa kommer att vara framgångsrika och effektiva. Om vi synar sjukvårdens ansträngningar när det gäller behandling av alkohol- och drogmissbrukare, kan vi konstatera att denna sektor sedan lång tid har karakteriserats av en traditionell professionalitet. Men ifråga om otvetydiga resultat när det gäller stabila effekter av väldefinierade behandlingsinterventioner för missbruksproblem, står den medicinska professionen i det stora hela lika tomhänt som socialarbetarna.

Forskningsfronten på det aktuella området genomgick nyligen, i samband med redovisningen av resultaten från det så kallade Project Match, något som skulle kunna betecknas som en kris. Projektet ifråga är det största och statistiskt sett mest kraftfulla psykoterapeutiska experiment som någonsin genomförts. Denna monumentala studie, som ibland betecknas som alkoholforskningens Titanic, omfattar totalt cirka 17 000 klienter, 25 mycket kvalificerade forskare och ett stort antal behandlings- och forskningsinstitutioner. Tre olika behandlingsmodeller iscensattes dels som öppenvård och dels som eftervård: det var tolvstegsbaserad behandling, kognitiv beteendeterapi och så kallad motivationsförstärkande terapi. När de första resultaten från denna gigantiska satsning publicerades övergick de högt ställda förväntningarna i en mycket påtaglig förstämning – de förväntade resultaten, en förbättring av behandlingsresultaten för de klienter som kunde betraktas som matchade i förhållande till den behandling de erhölet, lyste med sin frånvaro.

För att rätt kunna bedöma reaktionerna på redovisningen av resultaten från Project Match, måste man känna till bakgrunden till varför matchning mellan klientkaraktistika och behandlingsinterventioner under 1980-talets senare hälft hade en så central roll på dagordningen för den internationella behandlingsforskningen. Matchning, eller mer specifikt den så kallade matchningshypotesen, lanserades som

en förklaring till frånvaron av ett påtagligt vetenskapligt stöd för närvaron av stabila och tydliga effekter av behandlingsinterventioner. Den bärande tanken var här att olika typer av alkoholproblematiker och personlighetstyper inte hade samma typ av behov när det gällde behandlingsinsatser. Att inte differentiera behandlingsinterventionerna medförde, enligt detta resonemang, en "wash-out"-effekt, det vill säga de positiva resultaten (de som erhölet rätt behandling och av detta skäl också blivit förbättrade) absorberades i floden av uteblivna effekter (hos de individer som inte erhölet rätt åtgärd för sina problem).

William Richard Miller, en av de mer namnkunniga forskarna på området, ger i en prototypisk formulering relief åt den behandlingsoptimism som så tydligt har beledsatat matchningstänkandet sedan dess introduktion: "För varje given individ betyder ett negativt utfall av en specifik behandlingsinsats endast att detta inte var ett korrekt behandlingsval och att ett annat alternativ kan visa sig vara effektivt." Men ett dylikt ställningstagande kan av uppenbara skäl inte vederläggas, det är till sin grundstruktur såväl en förhoppning om framtida möjligheter som en förklaring till historiska misslyckanden.

Den starka reaktionen på frånvaron av mer substantiella indikationer beträffande förekomsten av matchningseffekter kan förklaras utifrån ett antal, något olika omständigheter. Om Project Match inte hade haft en så gedigen design skulle den typ av "perpetuum mobile"-resonemang som Miller ger uttryck för i det nyss anförda citatet, kunna rädda situationen för matchningshypotesen. Men då det istället fanns 21 noggrant utvalda hypoteser om den förväntade interaktionen mellan klientegenskaper och behandlingsutfall och ingen av dessa, med ett möjligt undantag, erhölet ett stabilt stöd, framstod ett oproblematiserat reproducerande av de till matchningshypotesen knutna förhoppningarna som näst intill ogörligt.

Men om det nu är så att den vetenskapligt säkerställda kunskapen på området inte är tillräcklig för att vägleda det praktiska arbetet, vad skall praktikerna göra? Enligt mitt förmenande bör en primär princip i detta sammanhang utgöras av en medvetenhet om den grundläggande osäkerheten som är för handen när det gäller resultat kring effekter av behandlingsinterventioner. En dylik osäkerhet bör leda till en generell återhållsamhet som bör ges särskild vikt när det gäller åtgärder som på något sätt kan tänkas skada eller kränka den tilltänkta klienten. Jag skall nedan försöka ange ett antal riktlinjer som – utifrån min egen bedömningshorisont – kan betraktas som sprungna ur tillämpningen av en återhållsamhet inom en kontext som förutsätter handling.

Det faktum att det vetande som rör den konkreta utformningen av behandlingsinterventioner är begränsat, betyder inte att budskapet till praktiken måste vara att de yrkesverksamma får återkomma när det föreligger mer säkerställd kunskap. Den faktiska relationen till klienter med uppenbara och påtagliga problem utgör ett handlingsimperativ av tvingande karaktär – praktikern måste handla. Men även

en sådan situation kan styras upp av ett antal principiella överväganden. Här följer ett förslag till riktlinjer för en sådan situation.

- *Överge oklara och mystifierande begrepp:* Missbruksområdet är fullt av otydliga begrepp som snarast försvårar ett konkret arbete med klienterna. Också ett sådant mer etablerat begrepp som "beroende" har i sin nuvarande utformning i huvudsak endast ett berättigande som en beskrivande term, men alltför ofta används det också som ett förklarande begrepp utan att det finns någon egentlig täckning för en sådan användning (till exempel då man anför att klienten missbrukar på grund av att han är beroende).
- *Avmystifiera och differentiera missbruksproblem:* Denna punkt är besläktad med den första i så måtto att en avmystifiering här är avsedd att beteckna ett perspektiv som undviker att göra antaganden om missbrukare som radikalt annorlunda än andra individer (så länge det inte finns mycket starka skäl att tro annorlunda). Differentieringen av missbruksproblem står också för en restriktivitet när det gäller att på oklara grunder generalisera om indivi-

duella problemkonstellationer.

- *Bygg in punkter för kritisk reflektion i det egna arbetet:* Ett arbete som inte kan karakteriseras som baserat på vetenskap eller beprövad erfarenhet, måste innehålla möjligheter till kritisk reflektion för att därmed också kunna förändras; de antaganden som är grundläggande för det egna förhållningssättet måste kunna sättas på spel, vara möjliga att bedöma som korrekta eller felaktiga.
- *Tona ned den "botande" ambitionen och öka inslaget av mål inriktade på skadereduktion och humanitär hjälp:* En följd av kunskapsläget beträffande behandlingsinterventioner.
- *Acceptera inte okritiskt andra professioners kunskapspretentioner:* En kritisk hållning till innehållet i det egna arbetet kan leda till att andra grupper anser sig ha fog för att exportera det egna perspektivet utan att detta egentligen har en bättre grund än det som man just har övergivit.

Anders Bergmark

Uppgifter till texten

SOCIALTJÄNST, KUNSKAP OCH PRAKTIK

5. Varför knöts inom den internationella forskarvärlden så stora förhoppningar till den s.k. matchningshypotesen, enligt texten?

- A Det fanns krav på att få fram en enhetlig och allmängiltig behandlingsform.
- B Det dittills utförda behandlingsarbetet saknade vetenskaplig underbyggnad.
- C Missbruksproblemen hade blivit både omfattande och mycket komplexa.
- D Hypotesen förespråkades av de flesta internationellt kända namn inom forskningsområdet.

6. Vad hoppades man, enligt texten, framför allt kunna bevisa värdet av genom studien Project Match?

- A Individuellt avpassade behandlingar.
- B En vetenskaplig förklaring till missbruk.
- C Psykoterapeutiska metoder.
- D En kombination av öppenvård och eftervård.

7. Framträdande personer inom Socialstyrelsen har enligt texten föreslagit förändringar av socialtjänstens arbete. Hur ser textförfattaren på detta förslag?

- A Det är ett slag i luften eftersom det som förordas redan finns i praktiken.
- B Det bortser tyvärr från de verkliga missbruksproblemen i dagens samhälle.
- C Det är lovvärt men dess genomförande garanterar inte ett positivt resultat.
- D Det bör avvisas och ersättas av en professionalisering av behandlingsarbetet.

8. Texten avslutas med fem förslagspunkter. Till vilka är dessa främst riktade?

- A Klienter i praktisk vård.
- B Forskare inom socialvetenskapen.
- C Ledningsansvariga inom socialmyndigheten.
- D Behandlingspersonal ute på fältet.

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA

NATURENS RÄTT

Naturens röst tycks i dessa dagar tala till oss starkare än förut. Rösten delges oss av många förkunnare och förkunnelserna skiljer sig åt, nästan lika mycket som de är många. Somligt går dock ofta igen: Vi måste anpassa oss till naturens villkor. Samhällen måste byggas mer ekologiskt och mer naturligt, människors liv måste levas mer anpassade till naturens villkor, mer ekologiskt och mer naturligt.

Hur levs ett liv som är anpassat till naturens villkor? Vilka är naturens normer för vår livsföring och våra handlingar?

Enligt många förkunnare ska naturen bevaras. Så hastigt som så stora naturområden och så många arter försvunnit, måste det som återstår skyddas. Ytterligare decimering av dessa områden får fler utrotade arter och annan förödelse till följd.

Normen att bevara kan begränsas till det skenbart enkla: Lämna skyddsvärda naturområden i fred från människors påverkan! Bevarandet behöver inte kräva andra insatser från människors håll, än att vi lämnar en del av naturen åt sig själv. Det kan innebära en något hämmad framfart, men normen att bevara behöver kanske inte gå längre in i våra liv än så.

Utan att protestera mot normen att bevara, vill andra förkunnare till den normen foga en norm om att återställa: Förstörd natur ska restaureras.

De förkunnare av naturens röst som talar om restaurering, har lyckats etablera ett slags retorik i ämnet. Vi känner alla igen den från olika ekologiskt inriktade projekt av många slag. Retoriken säger att förstörda naturområden ska ersättas med likvärdiga eller mer högkvalitativa områden. Andra naturområden och grönytor ska, enligt retoriken, utvecklas. Stränder som kommit till skada ska återskapas.

Särskilt värdefulla naturområden som utarmats under senare decennier, ska räddas genom att man söker förstärka deras karaktär. Det sker genom att man röjer sly, rensar ogräs, sår och planterar.

Så ser retoriken ut. Det är så det sägs gå till när natur restaureras. Vad allt detta i själva verket betyder, återstår att se. Av alla de frågor man kunde ställa här, ägnar jag mig främst åt denna: När allt det som restaurationsretoriken talar om är gjort, vad har vi då fått? Natur?

Har arbetet åstadkommit natur som är jämförbar med den natur som enligt bevarandenormen ska bevaras? Gör det någon skillnad om det vi kallar natur restaurerats av människohand eller är av annat ursprung, kanske mer naturligt ursprung? Om det gör skillnad, vilken skillnad gör det?

Då det gäller konst fäster vi avseende vid ursprung, upphovsmannaskap är av största betydelse. Är det likadant med vår naturuppskattning?

Till de många förkunnarna av naturens röst hör också de som säger att restaurerad natur är en omöjlighet. De säger att människor inte kan skapa natur, att allt vad människan gör är något annat än natur, såsom också människan sägs vara något annat än natur.

Människan har utvecklats som alla andra livsformer har utvecklats, varför hålls hon och hennes verk inte för naturliga? Höll vi människan och hennes verk för naturliga, borde naturens förkunnare inte behöva förkunna att människan ska närma sig naturen och naturens villkor. Ser man människan som naturlig, borde hon rimligtvis redan vara där, i naturen. För var vore hon annars?

Det är kanske så enkelt att vi föredrar att leva i en värld där allt inte är av mänskligt ursprung? Vi kanske gillar att – delvis – omges av sådant som beror på krafter utanför oss själva?

Jag tror att de flesta av oss, även de som av något skäl och på något sätt föredrar ursprunglig natur, ändå finner försonande drag i den restaurerade naturen.

Likheterna mellan den restaurerade naturen och den ursprungliga naturen är också stora. Alla de olika livsformer som lever sina liv i den restaurerade naturen, lever liv som oftast är till förväxling lika de liv som de skulle ha levat i en ursprunglig natur. Och de ser likadana ut då de är samma arter och sorter.

Det finns en spänning här: Förkunnelsen säger oss att vi måste övergå till att leva på naturens villkor. Samtidigt är naturen redan så långt borta att den måste restaureras av människor, så att det därigenom blir mer av den där naturen, vars villkor människors liv ska anpassas till. Som byggde vi själva ett regelverk, för att sedan åberopa reglerna som en egen kraft, oberoende av att de var människors påfund från början.

Vid komplikationer som dessa uppehåller sig inte förkunnelserna. De går istället vidare, för att sedan de förkunnat om att bevara och restaurera, börja förkunna om hur våra liv levs då de levs på naturens villkor.

Hur människors liv på naturens villkor kan te sig, varierar även det med de olika förkunnarna. Också här har ett slags retorik kunnat etableras. Också den retoriken känner vi alla vid det här laget igen från olika ekologiskt inriktade projekt. Den retorik i vilken förkunnarna klär naturens normer för våra liv, säger förstås att vi ska förändra vår livsstil. Vi ska uppmuntras till verksamheter som präglas av miljötankande. Vår sociala gemenskap ska främjas och så även vårt ekologiska ansvarstagande. Retoriken underdriver inte det personliga ansvaret. Vad jag håller i avloppsvatten, vad jag slänger i soporna, hur jag använder energisystemen och hur jag ordnar mina transporter, avgör hur långt vi når på vår väg mot ett liv på naturens villkor. Sådan är retoriken för naturens normer för våra liv.

Så förkunnas naturens röst, så förkunnas om ett liv på naturens villkor och så förkunnas naturens normer.

Och aldrig säger retoriken något om varför! Varför bör naturen bevaras, varför bör den restaureras sedan bevarandet gått om intet, varför bör våra liv präglas av ekologiskt ansvarstagande och återhållsamhet i fråga om vad vi slänger i soporna?

Retoriken låter förstå, om än i svepande ordalag och suddigt formulerade normer, att det är bra att nå långt i

anpassningen av våra liv till naturens villkor. Men vilka är skälen för det? Jo, att det är vad naturens röst, enligt dessa förkunnare, säger åt oss att göra. Det är så här naturens villkor sägs se ut.

Jag tror att de flesta av oss är fullt i stånd att tänka ut bra svar på frågorna om varför. Jag tror också att många av oss gärna lever ett liv i naturens närhet, och gärna på sätt som minst möjligt påverkar naturen negativt. Och många av oss vill gärna bevara och restaurera så mycket som möjligt – för vår egen skull, för kommande släktens skull eller för svalans flykt och doften om våren.

Låt oss bara inte förvillas av retoriskt drivna förkunnelser!

Låt oss istället betrakta idén om naturens normer. Gör vi det kommer vi snart att finna att vi begått ett allvarligt misstag. Naturen har ingen annan röst än den som människor ger den. Det finns inget sådant som ett liv på naturens villkor – för naturen ställer inga villkor. Det finns heller inget sådant som naturens normer för människors liv och hand-

lingar – för naturen ger oss inga normer.

Bara människor formulerar villkor och normer. Naturen är. Hur naturen är, säger ingenting om hur naturen bör vara eller hur människor bör vara eller vad människor bör göra.

Naturen säger ingenting, den tar inte ansvar, den tänker inte. Det får vi göra själva. Så långt sträcker sig vårt ansvar: också de villkor vi förklarar som naturens, är våra egna.

När någon förkunnare hävdar naturens moraliska rätt, måste vi noga tänka efter. Att något sker i naturen är inget skäl för att det också bör ske i naturen. Än mindre är det skäl för människor att ta efter det. De förkunnare som hävdar naturens moraliska rätt, betonar också ofta nog att den naturliga och den mänskliga sfären är åtskilda som av en djup klyfta. Det är, som synes, paradoxalt. Om det är viktigt att hålla dessa sfärer isär, varför ska vi då ta naturen som norm för det mänskliga?

Petra Andersson

Uppgifter till texten NATURENS RÄTT

9. **Textförfattaren jämför natur med konst och ställer frågan om värderingen av naturen är beroende av hur naturen har kommit till. Hur besvarar hon själv denna fråga?**

- A Med ett ja – restaurerad natur kan aldrig fås att fungera på samma sätt som orörd natur.
- B Med ett ja – natur som skapats av krafter utanför människan är helt enkelt mera värdefull.
- C Med ett nej – det är trots allt svårt att se skillnaden mellan restaurerad och orörd natur.
- D Med ett nej – restaurerad natur bör i stället ses som en vidareutveckling av den orörda naturen.

10. **Textförfattaren talar om "förkunnare" i miljösammanhang. Hur kan man bäst beskriva hur hon betraktar dessa?**

- A Som vältaliga men utan svar på frågorna.
- B Som kunniga men utan idéer och visioner.
- C Som kritiska men utan eget ansvarstagande.
- D Som högröstade men utan moraliskt budskap.

11. **Vilken av följande citerade meningar sammanfattar bäst textförfattarens huvudbudskap?**

- A "Bevarandet behöver inte kräva andra insatser från människors håll, än att vi lämnar en del av naturen åt sig själv."
- B "Ser man människan som naturlig, borde hon rimligtvis redan vara där, i naturen."
- C "Jag tror att de flesta av oss är fullt i stånd att tänka ut bra svar på frågorna om varför."
- D "Naturen har ingen annan röst än den som människor ger den."

12. **Hur förhåller sig textförfattaren i huvudsak till ämnet?**

- A Redovisande
- B Debatterande
- C Undervisande
- D Moraliserande

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA

MEDLING VID BROTT

Det första svenska medlingsprojektet startade år 1987 i Hudiksvall. En polis såg möjligheten att sammanföra ungdomar som begått brott med offren för brotten. Samma år startades ett medlingsprojekt i Solna/Sundbyberg i Föreningen skyddsvärnets regi, och mot 1990-talets mitt hade en handfull medlingsprojekt startats i olika kommuner i Sverige.

Brottsförebyggande rådet, BRÅ, har i drygt ett år samordnat och utvärderat en försöksverksamhet med medling för unga gärningsmän. Försöksverksamheten är en utvidgning av den spontana utvecklingen av medlingsprojekt som redan fanns i Sverige. Syftet har varit att ge regeringen underlag för beslut om exempelvis lagstiftning på området. En särskild utredare har fått i uppdrag att analysera medlingens roll i rättsprocessen och ska presentera sina slutsatser längre fram.

32 projekt har ingått i försöksverksamheten – alla med olika förutsättningar vad gäller tid, medel och förkunskaper. De flesta har socialtjänsten som huvudman, ett drivs av en ideell förening och ett av polisen. Drygt 400 medlingar genomfördes under försöksåret (981015–991015). Ärendena hänvisas oftast till projekten från polisen (cirka 70 procent av ärendena). Medlingarna är mycket ojämnt fördelade över projekten. Fyra projekt stod för över 70 procent av medlingarna under försöksåret.

Mer än hälften av medlingarna under försöksåret har gällt snatteri eller skadegörelse mot företag. Vid brott mot företag deltar oftast ägaren eller butikschefen i medlingen. Cirka en tiondel av medlingarna gällde ett våldsbrott mot en privatperson. En tredjedel av medlingarna har genomförts med gärningsmän som var under 15 år och alltså inte straffmyndiga. Vid drygt hälften av medlingarna var gärningsmännen mellan 15 och 17 år.

BRÅ har genomfört två kvalitativa studier av brottsoffer respektive gärningsmän som genomgått medling. De visar bland annat att brottsoffret vid lindrigare tillgreppsbrott mot företag ofta upplever att medlingen främst är till för gärningsmannen. Brottsoffret upplever också ofta att även gottgörelsen är till för gärningsmannen. Samtidigt tycks medling i dessa brott inte i så stor utsträckning ha förutsättningar att ge gärningsmannen den typ av insikt som förväntas förhindra återfall i brott. Det vill säga en kunskap om brottets konsekvenser som är känslomässigt förankrad.

Medling vid allvarigare brott, och särskilt brott som riktar sig mot privatpersoner, verkar ha större förutsättningar att ge gärningsmännen denna typ av insikt. Dessa medlingar ställer dock högre krav på förberedelserna inför medlingen och i synnerhet på medlarens kunskaper i brottsofferproblematik. De intervjuade brottsoffren, som utsatts för brott i egenskap av privatpersoner, uppger alla att de upplevt en lättnad efter medlingen. Händelsen kändes avslutad och det var skönt att förövaren fick ett ansikte. Det bör dock tilläggas att de två kvalitativa intervjuundersökningar som gjorts med brottsoffer och gärningsmän är begränsade i sitt urval och inte kan generaliseras till alla som deltagit i

medling inom försöksverksamheten. De ger snarare en bild av hur offer och gärningsmän har upplevt medlingen.

Utvärderingen visar att det finns tendenser till två inriktningar på medlingsverksamhet i Sverige. En vars verksamhet bygger på tanken om att "stämma i bäcken" och en som är mer fokuserad på själva mötet och vad som sker i dialogen mellan parterna. Majoriteten av projekten, särskilt de nystartade, har dock en otydlig inriktning som ligger någonstans mellan de två inriktningarna.

Medlingsprojekt vars syfte anges vara att "stämma i bäcken" medlar oftast i ärenden med unga gärningsmän som begått lindriga brott, främst mot företag. Medlingar av detta slag har ofta en informativ karaktär och fokuserar på brottets materiella konsekvenser. Medlingarna är korta, de flesta snatterimedlingar tog under försöksåret mindre än 30 minuter. Det är även i högre utsträckning i dessa projekt som det sluts avtal om någon form av ekonomisk gottgörelse från gärningsmän till brottsoffer.

Den andra inriktningen på medlingsverksamhet är mer komplex. Målsättningen är här att ge de båda parterna aktiva problemlösarroller, där de båda får reda ut med varandra vad som hänt och varför. Dessa projekt medlar i större utsträckning i grövre brott, som riktar sig mot privatpersoner. Förarbetet och medlingarna tar i allmänhet längre tid och föregås i högre utsträckning av ett förmöte.

Dessa projekt betraktar brottet som en konflikt och sätter de båda parternas respektive behov i första rummet. Behoven ska komma till uttryck och behandlas i det personliga mötet och dialogen mellan parterna. Det händer ibland att det skrivs ett avtal även i denna typ av medling, men då handlar det oftast om ett "ickemateriellt" avtal, till exempel om hur parterna ska förhålla sig till varandra i fortsättningen.

Medling kan alltså ha många olika syften och innehåll. I en medling kan därför se väldigt olika ut. I utvärderingen kom det fram att försöksverksamhetens projekt i liten utsträckning utvecklat sin verksamhet utifrån någon underbyggd tanke om hur verksamheten påverkar deltagarna. Deras verksamhet är inte heller i någon högre utsträckning formad utifrån en analys av problemen med ungdomsbrottlighet i området där de verkar. Arbetet är alltså snarare förankrat i sunt förnuft än i kunskap – vilket projekten i och för sig kan komma långt med. Kvaliteten på medlingsverksamheterna skulle dock höjas avsevärt om arbetet utgick från en analys av problembilden på orten och en tanke om hur verksamheten på bästa sätt angriper just det problemet.

Om projektets målsättning exempelvis är att minska ungdomsbrottligheten genom att "stämma i bäcken" och minska återfall i brott, bör man fundera över var i bäcken det är mest effektivt att stämma. En ny undersökning från BRÅ om återfall i brott visar att sannolikheten att återfalla i brott är låg om man, första gången man lagförs för brott, lagförs för snatteri. Gäller den första lagföringen tillgrepp av fortskaffningsmedel är det dock mer sannolikt att en ny lagfö-

ring kommer att följa på den första. Utifrån denna typ av kunskap kan medlingsverksamhet mer effektivt riktas mot behoven.

Karin Svanberg

Uppgifter till texten MEDLING VID BROTT

13. Vad vill man framför allt, enligt texten, åstadkomma med de mer dialoginriktade medlingarna? A Att gärningsmannen kommer till insikt om sitt handlande. B Att ett avtal om framtida förhållningssätt upprättas. C Att brottsoffret erhåller en rimlig ekonomisk ersättning. D Att såväl gärningsmannens som brottsoffrets intressen tillgodoses.	15. BRÅ har, enligt texten, genomfört kvalitativa studier kring ett mindre antal av de medlingar som förekommit. Hur bör man betrakta resultaten av dessa studier? A Som rekommendationer för framtida medlingar. B Som belysande och personliga medlingserfarenheter. C Som representativa för flertalet personer som deltagit i medlingar. D Som intressanta undantag inom medlingsverksamheten.
14. Hur uppstod medlingen som metod, enligt texten? A Genom enskilda initiativ. B Genom socialtjänstens verksamhet. C Genom brottsoffrens krav. D Genom ny lagstiftning på området.	16. Hur kan man enligt textförfattaren förbättra de enskilda medlingarna? A Genom att upprätta avtal mellan de båda parterna. B Genom att tona ned brottets materiella konsekvenser. C Genom att ge medlingsverksamheten en gemensam huvudman. D Genom att kartlägga den lokala kriminaliteten.

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA

VÄGEN TILL REKTORSKAPET

Chefer vars medarbetare tillhör en professionell yrkesgrupp rekryteras ofta från denna. Denna egna yrkeserfarenhet är legitimitetsgrundande och anses i många fall vara näst intill nödvändig för att kunna vara trovärdig i chefsposition. Detta kriterium gäller även skolan, även om det inte är givet att lärare kan betraktas som professionella. Den näst intill allenarådande principen har varit att rektor, överlärare och flickskoleföreståndarinnor främst har rekryterats från den skolform där ledararbetet skall utföras.

År 1991 ändrades förordningen så att rekryteringsgrunden blev vidare. Rektor har således som en regel med få undantag själv varit lärare, fritidspedagog eller förskollärare och har därmed egna erfarenheter av den s.k. skolverkligheten, lärarkollektivets villkor och självförståelse. Likhetsprincipen vid rekrytering har gällt i hög grad – rektor skall ha varit lärare på de aktuella stadierna eller gärna stadierna ovanför, dvs. helst ha en utbildning som kan anses ha högre status. Majoriteten av rektorerna har varit män, i synnerhet i utbildningshierarkins övre skikt. Av dessa båda skäl har bl.a. lärare ifrågasatt att förskolechefer under senare år blivit rektorer i grundskolan i samband med att skola och barnomsorg slagits samman, och pejorativa uttryck såsom "blöjrektor" har myntats av elaka tungor.

Detta rigida rekryteringsmönster håller dock på att luckras upp. Från år 95/96 är majoriteten av landets rektorer kvinnor, dock ej i gymnasieskolan. Undantagsvis anställs även skolledare från andra utbildningsorganisationer, t.ex. högskolor eller arbetsmarknadsutbildning, men också från näringsliv och förlagsverksamhet. Dessa har dock ofta en lärarutbildning i sin bakgrund.

Rekryteringskedjan har något förenklat inneburit att en i befintlig rektors ögon duglig lärare fått utföra avgränsade administrativa skolledningsuppgifter såsom schemaläggning, fortbildningsplanering etc. Sedan har läraren anlitats för först kortare, sedan längre skolledningsvikariat (och om denne visat prov på administrativ fallenhet), i vissa fall genomgått någon form av rekryteringsutbildning och därefter befunnits kompetent att lämna lärarledet för att anställas som biträdande rektor och senare som rektor. Ytterligare meriterande i detta sammanhang är fackliga erfarenheter och uppdrag på lokal eller central förvaltning. Kommunintern rekrytering förefaller ha dominerat detta rekryteringsmönster.

Denna kommunala och skolvisa "inavel" är inte utan komplikationer. Den som ena dagen är kollega accepteras sällan dagen därpå som ledare. Det traditionellt sett ledarskeptiska lärarkollektivet betraktar många gånger sin forna arbetskamrat med viss ambivalens: Det är visserligen bra att ha en rektor man känt på pulsen som lärare och kollega – man vet vad man har, men när denne byter position och lämnar de egna leden och de invanda kollegabanden för att i sin nya roll företräda också andra intressen kan påfrestningar uppstå – inte minst i den informella organisationen. I många lärares (och rektors) ögon kan det därför vara hedersamt om rektor har viss undervisning kvar i tjäns-

ten och så att säga får smaka sin egen medicin. Konsekvensen av dessa ambivalenta kollegiala lojaliteter kan emellertid bli ett ledarskap som är tabubelagt och som i enlighet med jantelagen sopas under mattan – rektor varken vågar eller tillåts axla ett reellt ledarskap.

Denna rekryteringsgång återspeglar vidare oklarheter kring rektors roll trots uppenbara skillnader mellan skolledares och lärares arbetsuppgifter, befogenheter och ansvarsområden. Är rektor att betrakta som en lärare som arbetar med ledningsuppgifter enligt primus inter pares-principen? Eller är rektor en ledare av utbildningsverksamhet, men med ett pedagogiskt kunnande? Bakom dessa båda emfaser i tolkningen av rektorsrollen finns olika föreställningar om skolledarens kunskapsbas och hur den erövrats. Tillägnandet av rektorskapet i enlighet med tidigare beskriven rekryteringsgång innebär en socialisation inom den egna kulturen och dess förståelseformer snarare än en utbildning där ett kontrasterande ledarperspektiv tillägnas. Lång klassrumserfarenhet är i och för sig värdefull men kan också innebära att personen i fråga blivit sina egna erfarenheter fånge.

I dessa fall vet rektor så att säga väldigt mycket, men kanske om fel saker. Den uppenbara risken är då att rektor blir utlämnad åt ett lärartänkande för att lösa sina ledningsuppgifter. Forskaren Magnus Söderström diskuterar vad han kallar en kognitiv utvecklingsmodell av ledares kunskapsbas från specialistkärna till ledarkärna. Han menar att en specialistkärna i första rummet innebär en kunskap om metoder och tekniker, men även ett invariant tänkesätt för att beskriva, tolka och förstå sina uppgifter. En ledarkärna som kunskapsbas innebär däremot att lyfta blicken och se ledarskapets innebörder och ansvar i ett vidare perspektiv, dvs. i relation till omvärld, organisation och uppgifter. Det innebär att ge verksamheten riktning och substans, ha personalansvar, agera strategiskt, bedöma resursbehov kortare och längre perspektiv, prioritera och skapa ett kreativt arbetsklimate etc. En sådan kompetens är både personlig och tvärvetenskaplig.

Med denna senare tolkning av rektorsrollen räcker inte enligt Söderström lärarkärnans förståelse långt – eller kanske den drastiskt uttryckt behöver "avläras" för att i ett ledningsperspektiv kunna tolka och förstå de nya arbetsuppgifterna. Dessutom är det inte samma sak att vara ledare för barn eller ungdomar som att vara ledare för vuxna, vilket rektor även är. Med ett tänkande av detta senare slag legitimeras uppfattningen att rektors arbete kräver ett annat slags kunskap än den läraren/pedagogen vanligen har.

Lars Svedberg

primus inter pares = "den främste bland likar"

Uppgifter till texten

VÄGEN TILL REKTORSKAPET

17. Vilken förklaring anger texten till att rektorer så ofta har rekryterats från lärarkollektivet?

- A Lärarbakgrund har ansetts öka en ny rektors auktoritet.
- B Lärarfacket har värnat steget upp till rektor som en självklar yrkeskarriär för lärare.
- C Rekryteringen har varit en produkt av den manliga dominansen i skolledningarna.
- D Sökande från andra yrkes- och samhällsområden har varit ytterligt få.

18. En rektor med lärarbakgrund kan, som textförfattaren formulerar det, bli "sina egna erfarenheters fånge". Vad avses med det?

- A Att ha svårt att dela sina nya yrkeserfarenheter med de forna lärarkollegerna.
- B Att ha svårt att gå utöver lärarens sätt att tänka och känna.
- C Att ha svårt att tillämpa lärarerfarenheten i den nya yrkesrollen.
- D Att ha svårt att frigöra sig från de prestationskrav som ställs på den som avancerat.

19. Vad kan sägas vara det centrala i Magnus Söderströms tankegångar, så som textförfattaren refererar dem?

- A Konflikten mellan olika yrkesroller gör rektorstjänsten till ett omöjligt uppdrag.
- B Rektorer behöver utvecklas i första hand som lärare, i andra hand som ledare.
- C Det krävs både mer och annat än lärarerfarenhet för att klara uppdraget som rektor.
- D En rektors ledarskap bör så långt som möjligt ta hänsyn till medarbetarnas perspektiv.

20. Vilka två faktorer karakteriserar främst det som i texten benämns "specialistkärna"?

- A Engagemang och kollegialitet
- B Utbildning och motivation
- C Ledarskap och ansvar
- D Yrkesidentitet och erfarenhet

BLANKSIDA. INGÅR EJ I PROVET.

Högskoleprovet[©]

Svarshäfte nr.

BLOCK 3

DELPROV 6 ORD e

Anvisningar

Provet innehåller 40 uppgifter

Varje uppgift inleds med ett ord i fetstil. Under detta finns fem svarsförslag. Välj det svarsförslag som **bäst** motsvarar innebörden av det fetstilta ordet. Endast ett svarsförslag är rätt.

Övningsexempel 1

förslå

- A stå ut
- B klara av
- C bli över
- D hjälpa upp
- E räcka till

Förslå betyder ungefär samma sak som *räcka till*. Rätt svar är alltså **E**.

Övningsexempel 2

mjärde

- A kartställ
- B fiskeredskap
- C utställningsskåp
- D skjutvapen
- E vägbeläggning

En *mjärde* är ett slags *fiskeredskap*. Rätt svar är alltså **B**.

Alla svar ska föras in i svarshäftet. Det ska ske **inom** provtiden.

MARKERA TYDLIGT!

Om du inte kan lösa en uppgift, försök då att bedöma vilket svarsförslag som verkar mest rimligt. Du får inget poängavdrag om du svarar fel.

På nästa sida börjar provet som innehåller **40 uppgifter**.

PROVTID: 15 minuter

BÖRJA INTE MED PROVET FÖRRÄN PROVLEDAREN SÄGER TILL!

1. **ansats**

- A sammanfattning
- B syfte
- C fortsättning
- D försök
- E granskning

2. **formalitet**

- A formfulländning
- B formlöshet
- C formsak
- D formgivning
- E formfel

3. **burspråk**

- A litet lusthus
- B stort kapprum
- C träpanel på innervägg
- D trappa till vind
- E fönsterförsedd utbyggnad

4. **bevista**

- A kämpa med
- B undersöka
- C öva sig i
- D närvara vid
- E övertyga

5. **obstinat**

- A obegåvad
- B elak
- C dum
- D trotsig
- E argsint

6. **lirka med**

- A försöka dölja
- B tvinga till
- C försöka påverka
- D insistera på
- E försöka fuska

7. **paradoxal**

- A förmodad
- B fördelaktig
- C likartad
- D övertygande
- E motsägelsefull

8. **mimik**

- A rörelseschema
- B efterapning
- C skuggteater
- D minspel
- E improvisation

9. **aspirera på**

- A instämna med
- B tacka ja till
- C sträva efter
- D hänvisa till
- E påminna om

10. **konstituera**

- A inrätta
- B slutföra
- C kritisera
- D avgöra
- E bekräfta

11. **prompt**

- A tydligen
- B uteslutande
- C ovillkorligen
- D naturligtvis
- E slutligen

12. **periferi**

- A närmiljö
- B mittpunkt
- C gränslinje
- D vändpunkt
- E ytterområde

13. **stickling**

- A kronblad
- B blomknopp
- C fröskida
- D fröställning
- E blomskott

14. **husera**

- A flytta
- B ramla
- C välta
- D härja
- E ordna

15. **rekreation**

- A återkomst
- B omsorg
- C återkoppling
- D omställning
- E återhämtning

16. **premiära**

- A föredra
- B belöna
- C förebygga
- D betala
- E fördela

17. **förringad**

- A införstådd
- B nedstämd
- C undervärderad
- D överhopad
- E instängd

18. **praxis**

- A logisk slutledningsförmåga
- B vedertaget bruk
- C nödvändig förutsättning
- D ofrånkomlig handling
- E oåterkalleligt beslut

19. **obändig**

- A okunnig
- B okuvlig
- C otillgänglig
- D obegriplig
- E olämplig

20. **dana**

- A forma
- B flytta
- C skänka
- D lämna
- E glömma

21. **bravad**

- A lång resa
- B osjälvisk handling
- C utmärkt prestation
- D lärorik uppgift
- E nyttig övning

22. **legio**

- A besvärliga
- B många
- C ovanliga
- D måttliga
- E fåtaliga

23. **dogm**

- A lärosats
- B tradition
- C förbud
- D skyldighet
- E tillstånd

24. **harmoniera**

- A lugna ner
- B hålla med
- C göra lycklig
- D passa väl ihop
- E ställa upp på

25. **synnerligen**

- A ganska
- B tydligen
- C ytterst
- D knappast
- E obetydligt

26. **fluktuera**

- A flyta
- B variera
- C minska
- D passera
- E sväva

27. **syntes**

- A återgång till ursprunget
- B uppdelning i två delar
- C sammanfattning till en enhet
- D förberedelse till ändring
- E skattnings av resultat

28. **misantrop**

- A ryktesspridare
- B sjukling
- C slöfock
- D tråkmåns
- E människohatare

29. **otidighet**

- A oförsämndhet
- B ombytlighet
- C oärlighet
- D omdömeslöshet
- E osjälvtämdhet

30. **gneta**

- A klaga och gnälla
- B böna och be
- C putsa och skrapa
- D snåla och spara
- E tjata och gnata

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA

31. **exogen**

- A hastigt övergående
- B utifrån orsakad
- C starkt frätande
- D kraftigt omvandlad
- E sällan förekommande

32. **skarabé**

- A sittmöbel
- B gåspenna
- C stråkinstrument
- D hudsjukdom
- E skalbagge

33. **vinnlägga sig**

- A anstränga sig
- B försvara sig
- C utbilda sig
- D motsätta sig
- E ta sig samman

34. **barockt**

- A orimligt
- B enkelt
- C stort
- D exklusivt
- E gammalt

35. **narrativ**

- A allmängiltig
- B berättande
- C sedelärande
- D uppdiktad
- E förledande

36. **emfas**

- A förväntan
- B utträde
- C avgörande
- D eftertryck
- E uppskov

37. **amorin**

- A halssmycke
- B vacker kvinna
- C lusthus
- D liten kärlekgud
- E snäckskal

38. **underlåtenhet**

- A misstanke
- B vördnad
- C försummelse
- D feghet
- E tvivel

39. **aforism**

- A otidsenlig företeelse
- B visdomsord
- C överdrift
- D stilistisk upprepning
- E tillbakasyftning

40. **pluralism**

- A förhållandet mellan gott och ont
- B majoritet vid omröstning
- C konkurrens mellan olika organ
- D frihet från regler och normer
- E kulturell och åsiktsmässig mångfald

PROVET ÄR SLUT. OM DU HAR TID ÖVER, GÅ TILLBAKA OCH KONTROLLERA DINA SVAR.

Högskoleprovet[©]

Svarshäfte nr.

BLOCK 5

DELPROV 9

DTK b

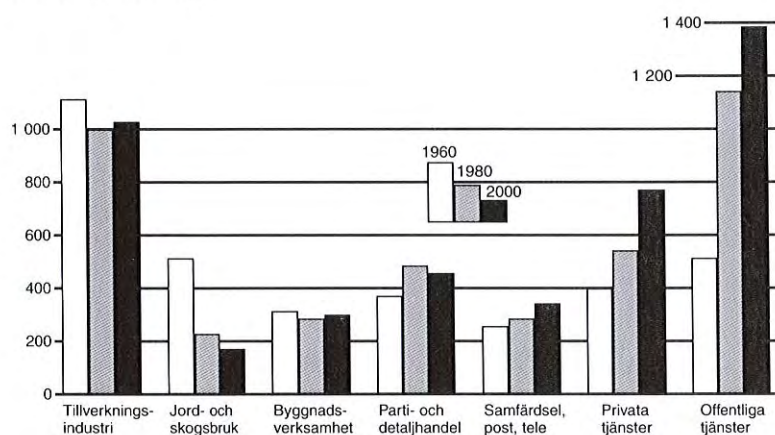
Anvisningar

Provet innehåller 20 uppgifter

Provet innehåller diagram, tabeller, kartor och andra grafiska framställningar. Materialet är hämtat från olika källor. Eftersom det lyfts ut ur sitt ursprungliga sammanhang, har vissa tillägg ibland gjorts för att förklara en del begrepp och förhållanden.

Uppgifterna ska lösas med hjälp av den information som finns på respektive uppslag. Till varje uppgift finns det fem svarsförslag. Välj det som **bäst** besvarar frågan.

Övningsexempel

Antal förvärvsarbetande i olika näringsgrenar 1960 och 1980 samt förväntat antal förvärvsarbetande år 2000.

Med hur mycket minskade antalet förvärvsarbetande inom jord- och skogsbruket mellan åren 1960 och 1980?

- A En fjärdedel
- B En tredjedel
- C Hälften
- D Två tredjedelar
- E Tre fjärdedelar

Antalet förvärvsarbetande inom jord- och skogsbruket var 1960 ungefär 500 000 och 1980 ungefär 230 000. Minskningen var ungefär 270 000, vilket är något mer än hälften av 500 000.

Rätt svar blir alltså C, det svarsförslag som bäst besvarar frågan.

Alla svar ska föras in i svarshäftet. Det ska ske **inom** provtiden.

MARKERA TYDLIGT!

Om du inte kan lösa en uppgift, försök då att bedöma vilket svarsförslag som verkar mest rimligt.

Du får inget poängavdrag om du svarar fel.

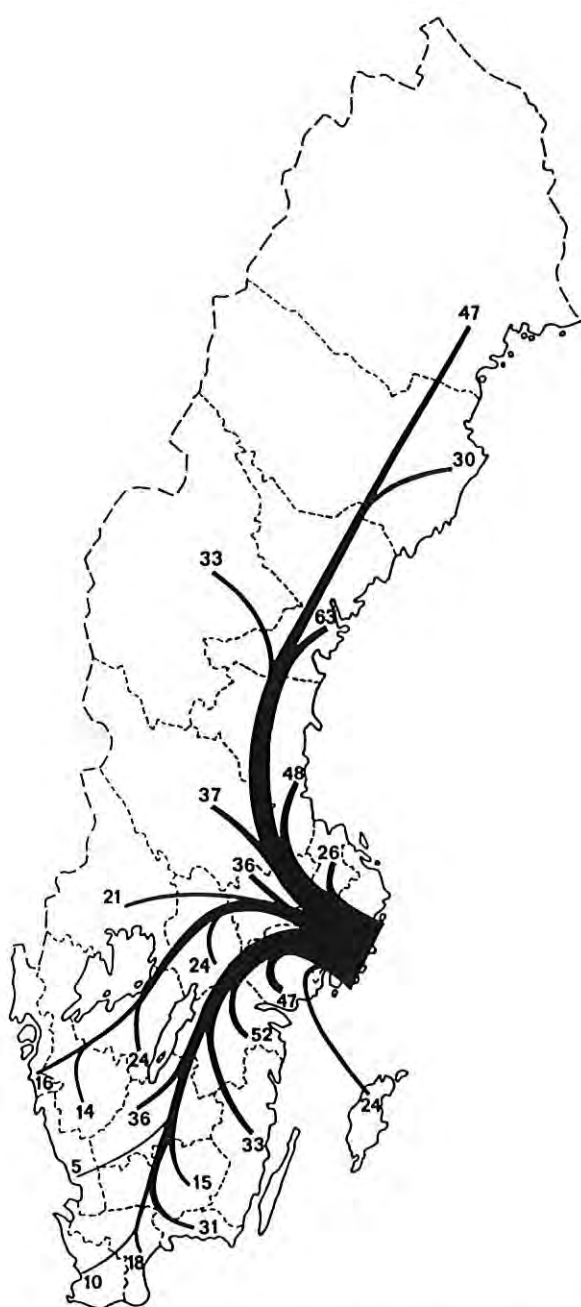
På nästa sida börjar provet som innehåller **20 uppgifter**.

PROVTID: 50 minuter

BÖRJA INTE MED PROVET FÖRRÄN PROVLEDAREN SÄGER TILL!

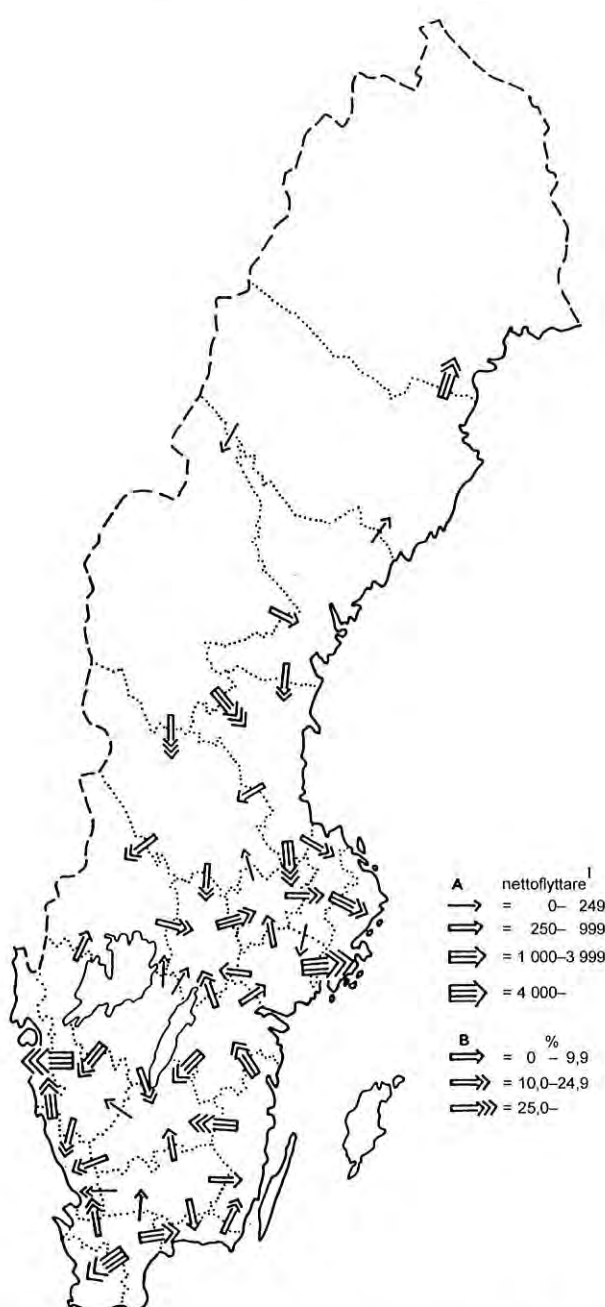
Tillstånd har inhämtats att publicera det upphovsrättsligt skyddade material som ingår i detta prov.

OMFLYTTNINGEN I SVERIGE 1950–1960

Länsvis nettomigration till Storstockholm 1950–1960. Hundratal nettoflyttare¹.

¹) nettoflyttare = antalet inflyttare minus utflyttare

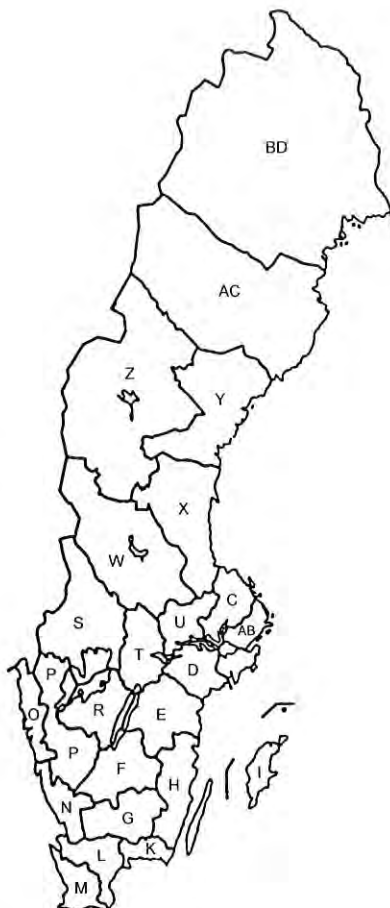

A nettoflyttare¹
 → = 0–249
 → = 250–999
 → = 1 000–3 999
 → = 4 000–

B %
 → = 0–9,9
 → = 10,0–24,9
 → = 25,0–

Nettomigration mellan angränsande län 1950–1960. Pilarnas riktning anger vilket län som fått en vinst genom flyttningsutbytet. Pilarnas bredd (A) anger storleksordningen av denna vinst. Antalet vinklar i pilspetsarna (B) visar hur stor andel nettoutbytet utgör av det totala migrationsflödet mellan två län.

- AB Stockholms län
 C Uppsala län
 D Södermanlands län
 E Östergötlands län
 F Jönköpings län
 G Kronobergs län
 H Kalmar län
 I Gotlands län
 K Blekinge län
 L Kristianstads län
 M Malmöhus län
 N Hallands län
 O Göteborgs och Bohus län
 P Älvsborgs län
 R Skaraborgs län
 S Värmlands län
 T Örebro län
 U Västmanlands län
 W Kopparbergs län
 X Gävleborgs län
 Y Västernorrlands län
 Z Jämtlands län
 AC Västerbottens län
 BD Norrbottens län

1. Vilket län motsvarar följande beskrivning?

Länet, som har tre angränsande län, hade en förlust på 1 700 personer till ett län, en förlust på 165 personer till ett annat län samt en vinst på 200 personer från det tredje länet.

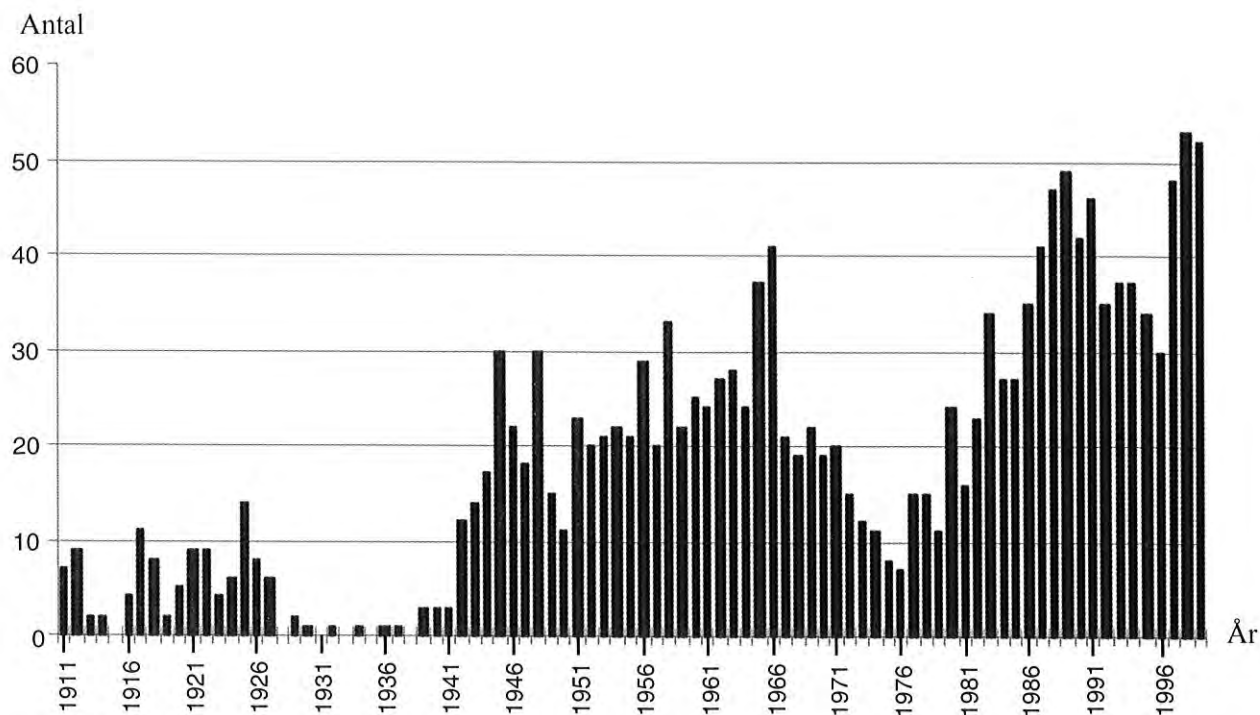
- A Blekinge län
 B Skaraborgs län
 C Värmlands län
 D Västernorrlands län
 E Västerbottens län

2. Vilka län hade 1950–1960 en nettomigration till Storstockholm som uppgick till mer än 4 000 personer?

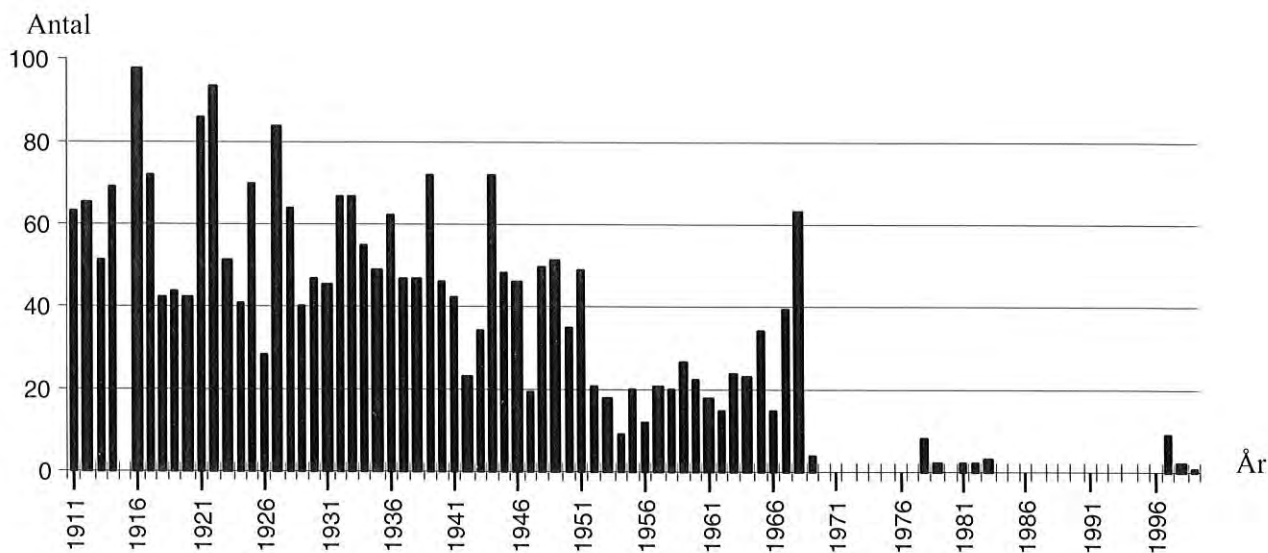
- A Norrbottens län, Västerbottens län, Gävleborgs län, Södermanlands län och Östergötlands län
 B Norrbottens län, Västernorrlands län, Gävleborgs län, Södermanlands län och Östergötlands län
 C Norrbottens län, Västernorrlands län, Gävleborgs län, Södermanlands län och Kalmar län
 D Norrbottens län, Västernorrlands län, Gävleborgs län, Örebro län och Östergötlands län
 E Norrbottens län, Västernorrlands län, Kopparbergs län, Södermanlands län och Östergötlands län

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA

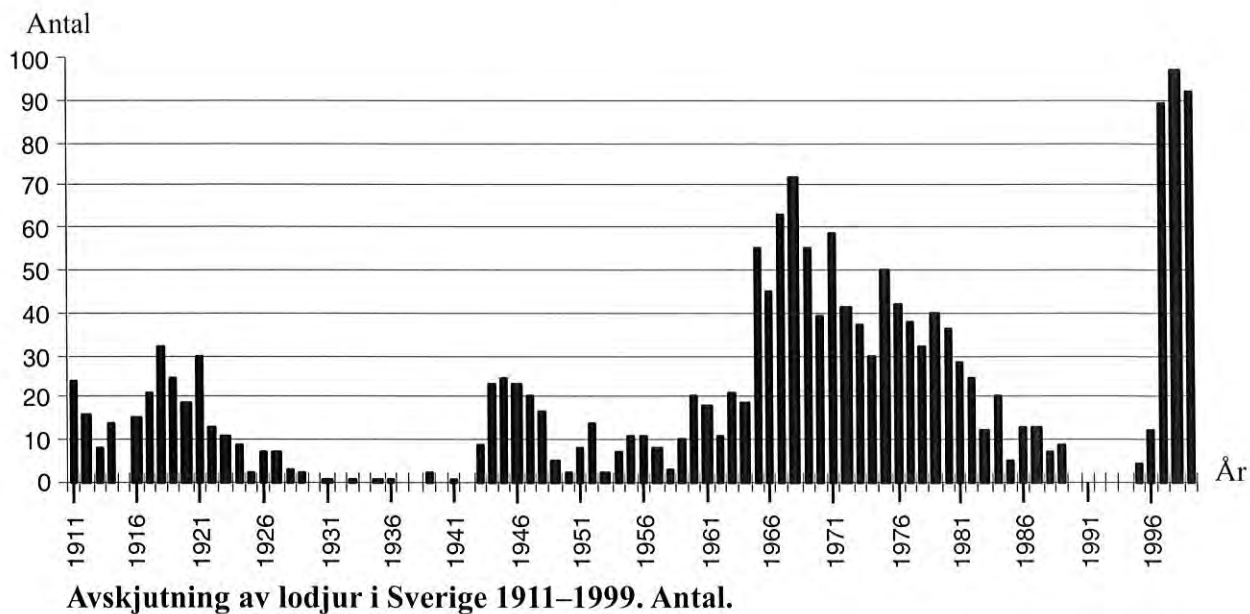
AVSKJUTNING AV BJÖRN, JÄRV OCH LODJUR 1911–1999

Avskjutning av björn i Sverige 1911–1999. Antal.

Avskjutning av järv i Sverige 1911–1999. Antal.

3. Hur stort var antalet skjutna björnar i genomsnitt per år under 1960-talet?

A 17
B 22
C 27
D 32
E 37

4. Hur förhöll sig antalet avskjutna björnar, järvar och lodjur till varandra 1949?

A 6:10:1
B 4:10:1
C 3:5:1
D 3:7:1
E 3:10:1

MEDIEKONSUMTION 1979–1997

Antal minuter som den svenska befolkningen avsatte för konsumtion av olika medier en genomsnittlig dag 1997 totalt samt uppdelat efter kön, ålder och utbildningsnivå.

	Befolkn totalt	Kön		Ålder					Utbildning		
		Män	Kvinnor	9-14	15-24	25-44	45-64	65-79	Låg	Mellan	Hög
Radio	132	124	138	54	107	147	141	149	164	152	96
Kassettband	9	9	9	11	14	8	9	6	8	9	9
CD/grammofonskiva	22	22	22	19	49	30	11	6	11	29	28
Television	94	96	92	86	97	75	96	127	114	88	78
Text-TV	3	4	1	1	3	3	3	2	3	3	2
Video	10	11	9	21	15	9	8	4	7	9	10
Persondator	10	14	7	11	13	13	10	2	5	9	17
Morgontidning	21	21	21	5	11	17	26	36	23	19	28
Kvällstidning	8	9	7	2	6	7	10	8	10	8	5
Vecko-/månadstidning	9	7	12	8	6	6	9	21	14	7	8
Special-/facktidsskrift	8	10	6	3	6	9	9	9	6	8	12
Böcker	23	18	27	32	34	22	18	20	15	21	32
Totalt	349	345	351	253	361	346	350	390	380	362	325

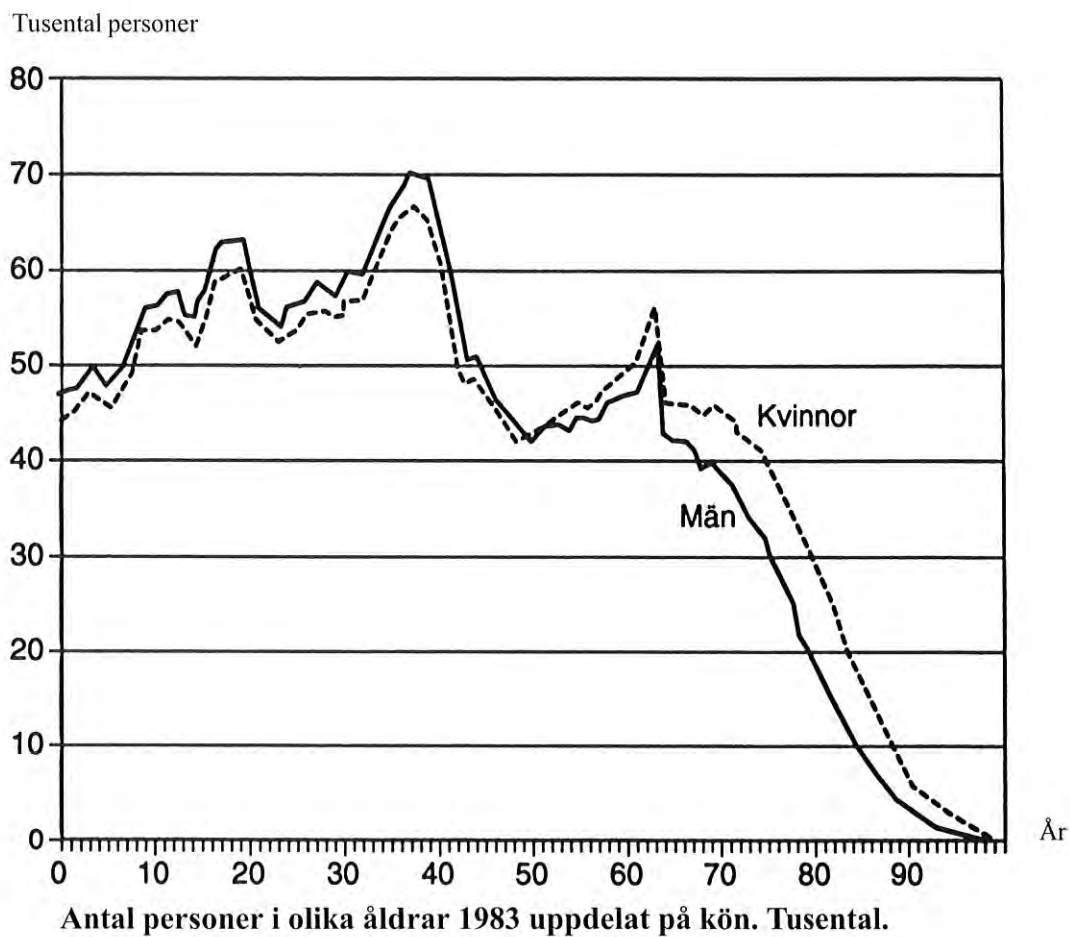
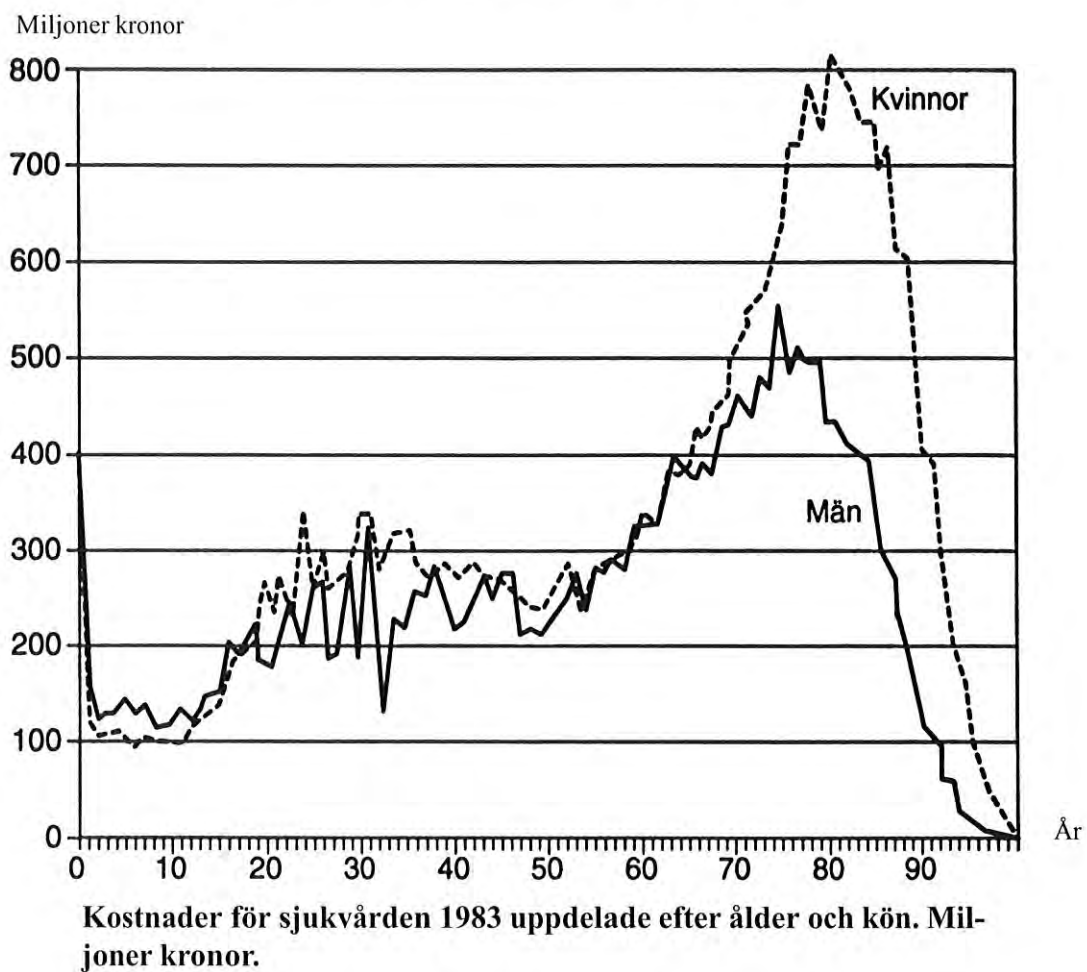
Antal minuter som den svenska befolkningen avsatte för konsumtion av olika medier en genomsnittlig dag åren 1979–1997.

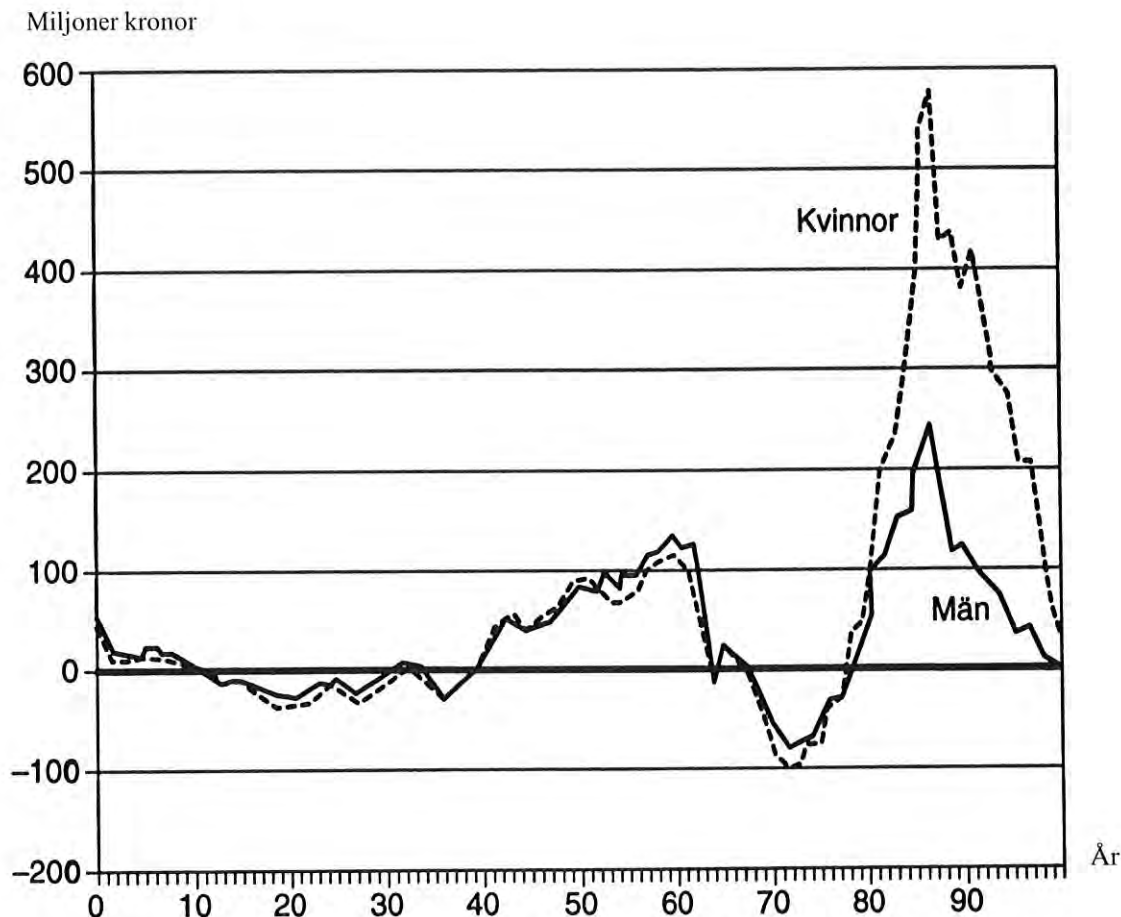
	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Radio	121	115	111	107	124	–	131	133	129	125	134	126	112	121	111	112	114	131	132
Kassettband	21	25	25	25	27	23	28	29	27	24	25	22	23	18	16	13	12	10	9
CD/grammofonskiva	16	16	15	16	14	13	17	15	16	13	13	14	20	15	19	21	20	21	22
Television	109	118	95	120	104	104	105	100	120	102	104	106	113	121	104	98	98	97	94
Text-TV	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	3	3
Video	0	1	4	4	4	6	6	7	9	7	8	5	4	5	7	9	10	12	10
Persondator	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	8	10
Morgontidning	24	24	24	23	24	24	23	24	24	23	22	22	22	19	21	22	22	21	21
Kvällstidning	12	12	11	10	10	11	11	10	10	11	9	9	9	7	8	8	7	7	8
Vecko-/månadstidning	–	8	9	8	10	8	8	7	8	5	7	5	6	5	5	10	10	10	9
Special-/facktidsskrift	–	7	7	8	8	9	8	8	8	7	6	8	7	5	8	9	8	8	8
Böcker	18	19	19	21	20	22	21	22	23	22	19	20	17	18	18	27	28	22	23
Totalt	321	345	320	342	345	220	361	358	377	342	350	340	336	334	319	332	329	347	349

Anm: Ett streck (–) i tabellen innebär att någon fråga om det mediet inte ställdes det året.

5. **I vilken åldersgrupp utgjorde radio 2/5 och television 1/5 av mediekonsumtionen en genomsnittlig dag 1997?**
- A 9–14 år
 - B 15–24 år
 - C 25–44 år
 - D 45–64 år
 - E 65–79 år
6. **Jämför den svenska befolkningens konsumtion av medier en genomsnittlig dag 1979 och 1997. För vilket av följande medier var skillnaden, uttryckt i antal minuter, störst respektive minst?**
- A Radio respektive television
 - B Kassettband respektive persondator
 - C Kassettband respektive morgontidning
 - D Television respektive morgontidning
 - E Video respektive radio

SJUKVÅRDSKOSTNADER 1983 OCH 2005

Skillnaden mellan de beräknade sjukvårdskostnaderna 2005 och sjukvårdskostnaderna 1983 uppdelad efter ålder och kön. Ett positivt värde innebär att kostnaden beräknas bli högre 2005 jämfört med 1983. Miljoner kronor.

7. Vilken av nedanstående ålderskategorier avses?

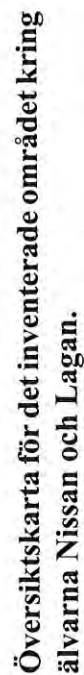
Det fanns fler män än kvinnor i denna ålder 1983 men de totala sjukvårdskostnaderna var högre för kvinnorna. Sjukvårdskostnaderna 2005 beräknas vara oförändrade jämfört med 1983 för både kvinnor och män.

- A 10-åringar
- B 20-åringar
- C 40-åringar
- D 50-åringar
- E 80-åringar

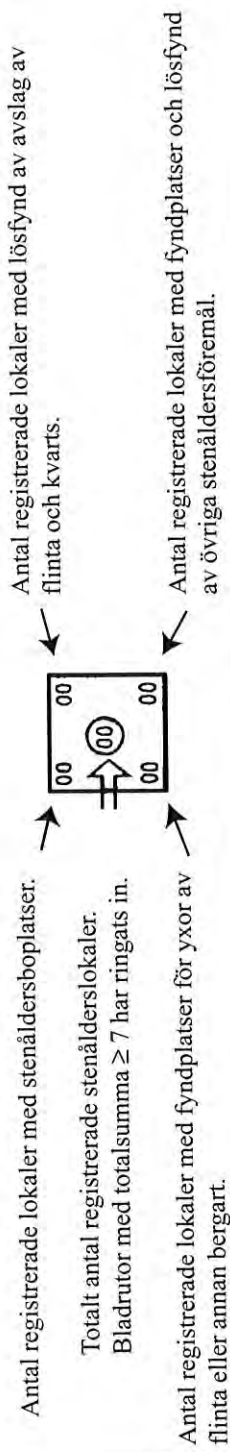
8. Hur beräknas sjukvårdskostnaderna för kvinnor i åldern 72 år ha förändrats 2005 jämfört med 1983?

- A Minskat med 20 procent
- B Minskat med 80 procent
- C Minskat med 100 procent
- D Ökat med 20 procent
- E Ökat med 80 procent

10

Förklaring av bladrutorna:

9. Hur stor andel av samtliga registrerade lokaler utgörs av fyndplatser för yxor av flinta eller annan bergart?

- A 15 procent
- B 20 procent
- C 25 procent
- D 30 procent
- E 35 procent

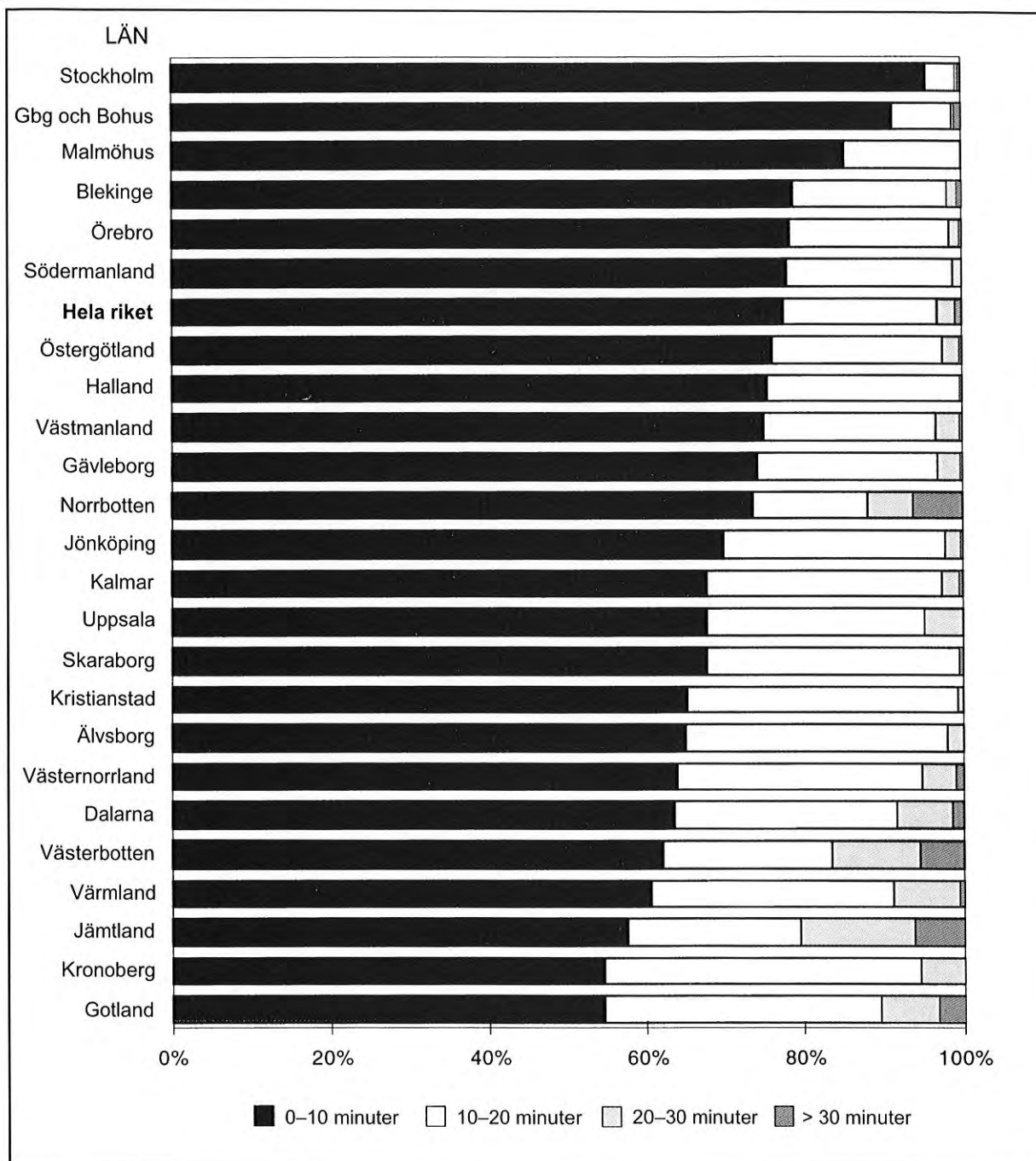
10. Vilken bladruta avses?

Det totala antalet lokaler är större än tio men mindre än 20. Hälften av lokalerna utgörs av stenåldersboplatser.

- A 5C / 5i
- B 5D / 6e
- C 5D / 8h
- D 5D / 9b
- E 6D / 0a

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA

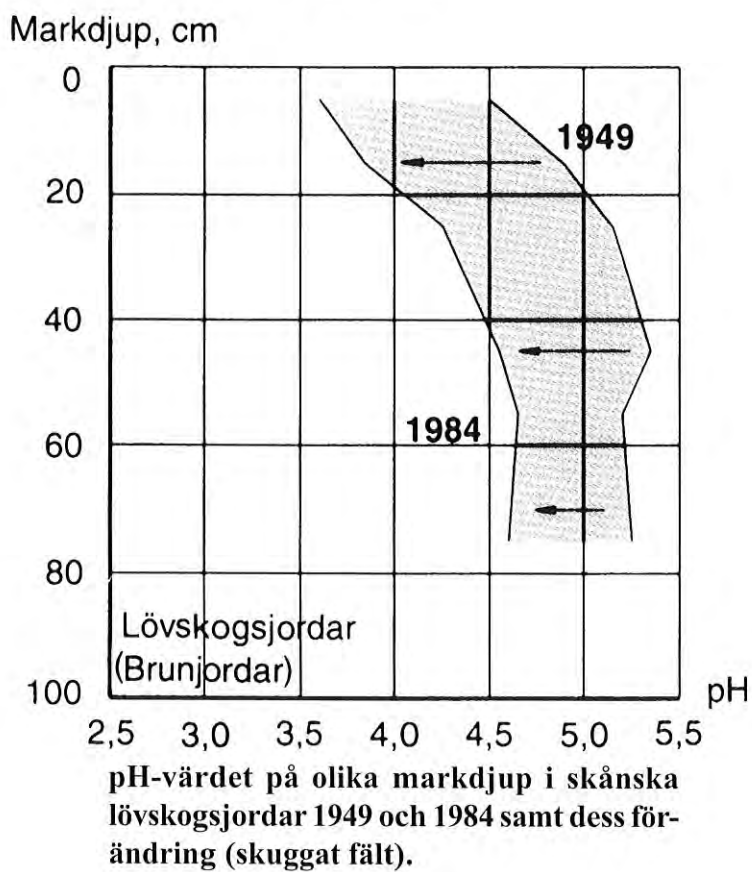
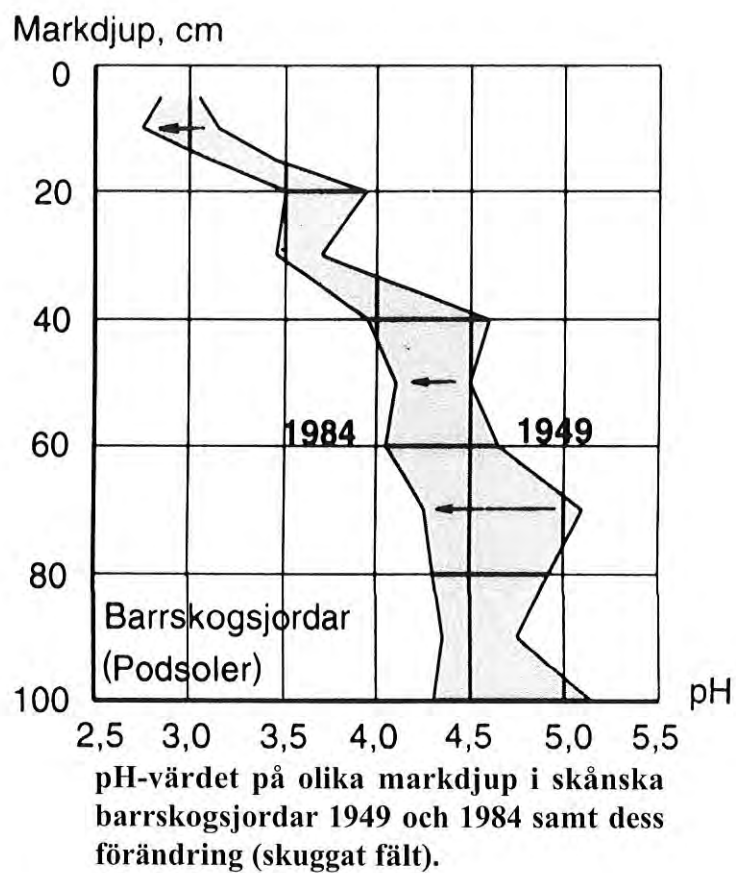
VÄNTETIDER VID AMBULANSTRANSPORT

Befolkningen i länen respektive hela riket 1997 procentuellt fördelad efter den tid det tar för ambulanssjukvården att nå fram.

11. Beräkna den andel av hela rikets befolkning som nåddes av ambulanssjukvården inom intervallet 10–20 minuter. **I hur många län var motsvarande andel lika stor eller större?**
- A 6
 - B 11
 - C 14
 - D 20
 - E 22
12. 1997 hade Östergötlands län 410 000 invånare och Norrbottens län 260 000 invånare. **Hur många fler invånare nåddes av ambulanssjukvården inom intervallet 10–20 minuter i Östergötlands län jämfört med i Norrbottens län?**
- A 20 000
 - B 50 000
 - C 80 000
 - D 120 000
 - E 150 000

pH-VÄRDEN I SKÅNSK SKOGSMARK 1949 OCH 1984

13. I vilken jord och på vilket markdjup uppmättes 1984 den största förändringen av pH-värdet jämfört med 1949, och hur stor var förändringen?

	<u>Uppmätt i</u>	<u>Förändring</u>
A	Barrskogsjordar, 20 cm	0,8 pH-enheter
B	Barrskogsjordar, 40 cm	1,0 pH-enheter
C	Barrskogsjordar, 70 cm	4,2 pH-enheter
D	Lövskogsjordar, 15 cm	1,1 pH-enheter
E	Lövskogsjordar, 40 cm	4,5 pH-enheter

14. Studera pH-värdet i barrskogsjordar 1949. Hur stor var ökningen i genomsnitt per 20 cm från markdjupet 20 cm till markdjupet 100 cm?

- A 0,3 pH-enheter
- B 0,8 pH-enheter
- C 1,0 pH-enheter
- D 1,3 pH-enheter
- E 2,0 pH-enheter

STUDENTER VID FYRA UNIVERSITET 1999

Totalt antal studenter vid fyra universitet i Sverige 1999 uppdelat på utbildningsområden, kön och ålder.

Universitet	Kvinnor			Summa	Män			Summa	Totalt
Utbildningsområde	-24 år	25-34 år	35 år-		-24 år	25-34 år	35 år-		
Uppsala universitet									
Humanistiskt	1393	658	230	2281	629	405	97	1131	3412
Teologiskt	143	157	89	390	83	123	41	246	636
Juridiskt	561	237	25	823	343	282	24	648	1471
Samhällsvetenskapligt	1073	697	195	1965	812	754	91	1657	3622
Naturvetenskapligt	1002	295	87	1383	938	396	74	1408	2791
Tekniskt	319	177	31	527	802	545	85	1433	1960
Farmaceutiskt	581	294	74	950	152	93	22	267	1217
Vård	365	311	260	936	71	88	40	200	1136
Medicinskt	244	223	73	541	155	215	35	404	945
Undervisningsområdet	345	313	180	838	54	106	47	207	1046
Övrigt	52	47	22	122	9	13	2	24	146
Summa	6078	3410	1268	10756	4049	3019	558	7626	18382
Lunds universitet									
Humanistiskt	1535	782	311	2627	879	564	134	1577	4205
Teologiskt	203	128	83	413	116	109	48	273	686
Juridiskt	708	332	47	1088	503	382	43	928	2016
Samhällsvetenskapligt	1797	1243	445	3485	1562	1392	199	3153	6638
Naturvetenskapligt	572	250	81	903	641	472	90	1202	2106
Tekniskt	853	304	83	1240	2212	837	130	3179	4419
Vård	464	420	365	1249	59	100	33	192	1440
Odontologiskt	4	3	1	9	3	3	1	8	16
Medicinskt	377	297	91	766	225	289	56	570	1336
Undervisningsområdet	12	8	2	22	11	11	1	22	44
Design	8	12	2	22	9	9	1	19	41
Konst	9	29	2	40	3	28		32	72
Musik	104	71	14	189	89	90	10	188	378
Teater	11	11	1	23	10	13	0,2	24	47
Övrigt	12	38	22	71	2	20	6	28	100
Summa	6669	3929	1550	12149	6324	4319	752	11395	23544
Göteborgs universitet									
Humanistiskt	1151	1002	550	2703	542	592	207	1341	4045
Teologiskt	29	32	21	82	13	24	12	49	131
Juridiskt	194	165	33	392	122	163	32	317	709
Samhällsvetenskapligt	1755	1639	721	4116	1084	1320	293	2696	6812
Naturvetenskapligt	1011	834	292	2137	723	845	252	1820	3957
Vård	442	591	471	1504	62	103	52	217	1721
Odontologiskt	69	67	23	158	23	31	10	63	221
Medicinskt	334	271	43	648	177	204	45	426	1075
Undervisningsområdet	342	458	582	1383	72	184	115	371	1754
Design	53	162	19	235	17	95	7	119	354
Konst	5	27	10	41	6	34	8	48	89
Media	1	3	3	7	1	4		5	12
Musik	113	54	5	172	106	60	5	171	343
Opera	4	6	1	12	3	9	0,3	13	24
Teater	6	7		13	4	11		15	29
Övrigt	156	149	69	373	68	101	14	184	557
Summa	5666	5468	2843	13977	3024	3778	1053	7855	21832
Stockholms universitet									
Humanistiskt	1730	1675	853	4258	737	874	353	1964	6221
Juridiskt	767	554	125	1445	420	489	91	1001	2446
Samhällsvetenskapligt	1721	2114	739	4574	1266	1744	332	3342	7915
Naturvetenskapligt	616	584	179	1379	576	529	139	1243	2623
Tekniskt	162	291	100	553	187	323	75	585	1138
Vård	34	64	47	145	3	13	8	25	170
Medicinskt	70	131	68	270	24	65	32	121	391
Övrigt	77	171	44	292	59	121	32	212	503
Summa	5177	5584	2154	12915	3272	4157	1063	8492	21407

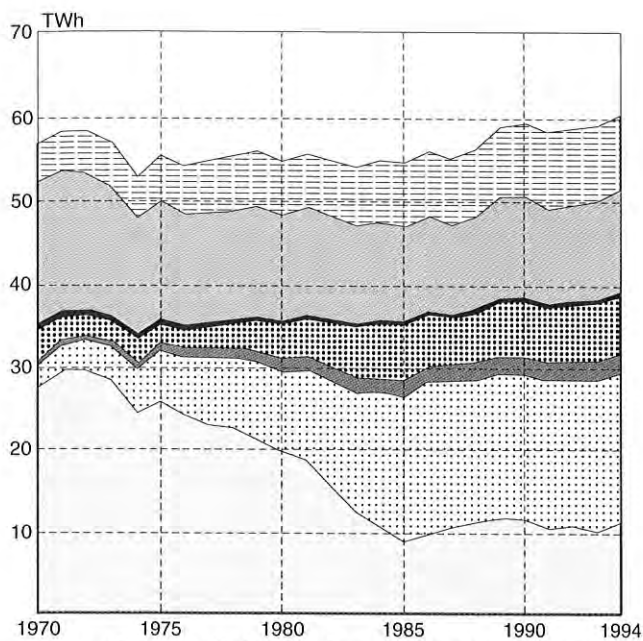
15. Vilken var den till antalet största studentgruppen inom naturvetenskapligt utbildningsområde vid Lunds universitet respektive vid Göteborgs universitet?

- A Kvinnor upp till 24 år respektive kvinnor 25–34 år
- B Kvinnor upp till 24 år respektive män upp till 24 år
- C Män upp till 24 år respektive kvinnor upp till 24 år
- D Män upp till 24 år respektive män upp till 24 år
- E Män 25–34 år respektive män upp till 24 år

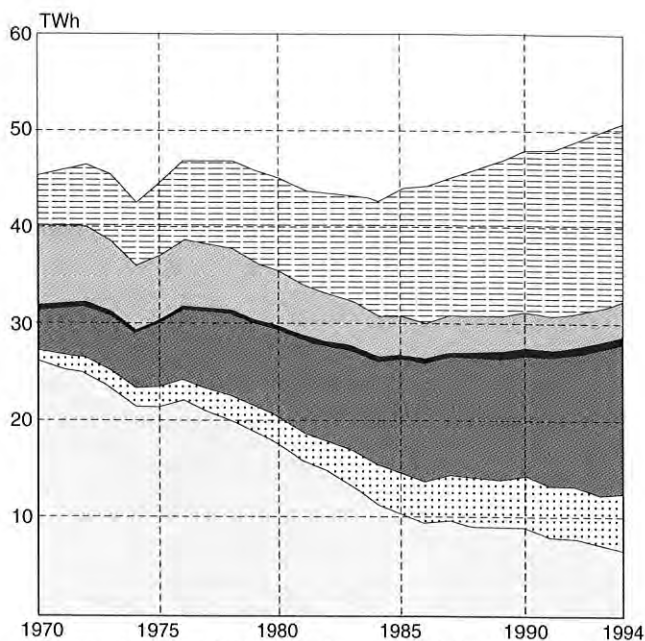
16. Hur stor andel av det totala antalet studenter vid Uppsala universitet utgjorde kvinnorna inom humanistiskt och samhällsvetenskapligt utbildningsområde?

- A 15 procent
- B 25 procent
- C 35 procent
- D 50 procent
- E 60 procent

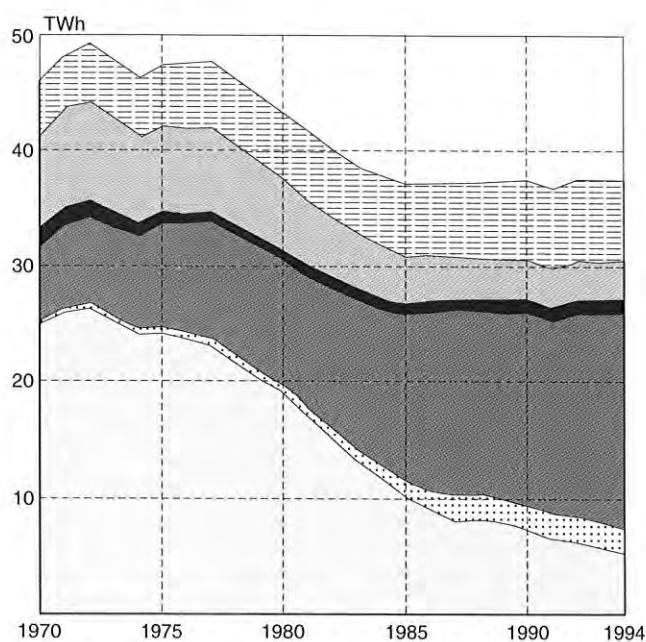
ENERGIANVÄNDNING OCH ENERGIFÖRLUSTER 1970–1994

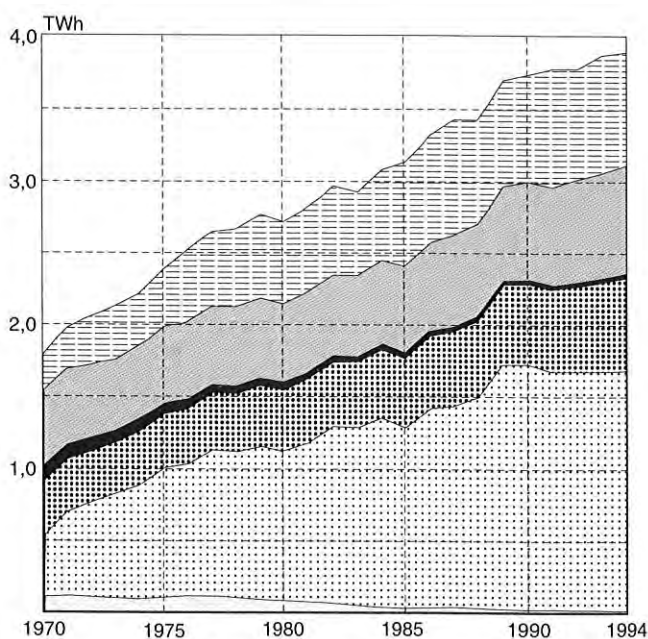
Energianvändningen i småhus uppdelad på energibärare. TWh.

Energianvändningen i servicelokaler uppdelad på energibärare. TWh.

Energianvändningen i flerbostadshus uppdelad på energibärare. TWh.

Energianvändningen i fritidshus uppdelad på energibärare. TWh.

Energibärare:

¹⁾ Förluster avser skillnaden mellan brutto- och nettoenergianvändning vid uppvärmning.

17. Vilket av följande påståenden är korrekt vad gäller energianvändningen 1985 jämfört med 1980?

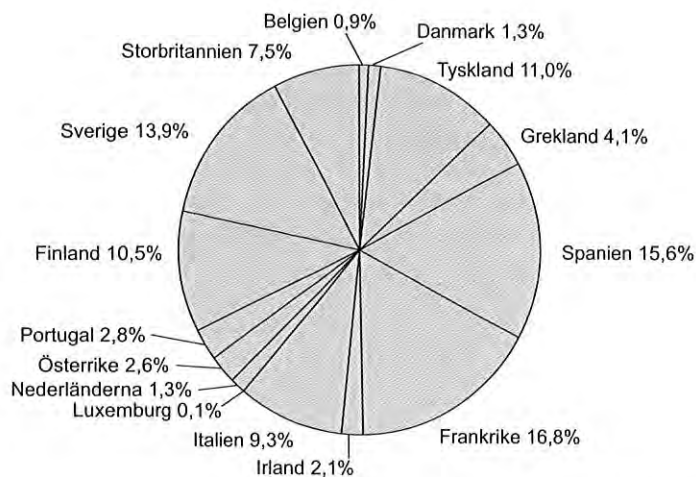
- A Användningen av hushålls-/driftel hade minskat i flerbostadshus.
- B Användningen av träbränslen hade minskat i fritidshus.
- C Användningen av fjärrvärme hade ökat i flerbostadshus.
- D Användningen av elvärme hade minskat i småhus.
- E Användningen av eldningsolja hade ökat i servicelokaler.

18. Hur mycket energi gav småhusens användning av träbränslen i genomsnitt per år under den redovisade perioden på 90-talet?

- A 7 TWh
- B 17 TWh
- C 27 TWh
- D 37 TWh
- E 47 TWh

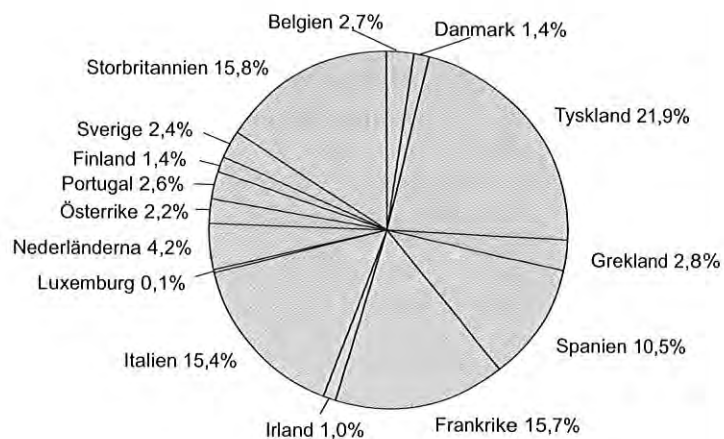
EU I SIFFROR

AREAL

Totalt: 3 233 200 km²

FOLKMÄNGD

Totalt: 373 700 000 invånare

Europeiska unionens areal och folkmängd 1997 procentuellt fördelad på medlemsländerna.

Antal mandat i Europaparlamentet (EP) och antal röster i Europeiska unionens råd för respektive medlemsland efter Finlands, Österrikes och Sveriges inträde i EU 1995.

Land	Mandat i EP	Röster i rådet
Belgien	25	5
Danmark	16	3
Tyskland	99	10
Grekland	25	5
Spanien	64	8
Frankrike	87	10
Irland	15	3
Italien	87	10
Luxemburg	6	2
Nederländerna	31	5
Österrike	21	4
Portugal	25	5
Finland	16	3
Sverige	22	4
Storbritannien	87	10
Totalt	626	87

19. Hur stor var folktätheten i Portugal?

- A 10 invånare/km²
- B 30 invånare/km²
- C 100 invånare/km²
- D 300 invånare/km²
- E 1 000 invånare/km²

20. Hur stor andel av mandaten i Europaparlamentet respektive rösterna i Europeiska unionens råd innehade Grekland?

- A 4 respektive 5 procent
- B 4 respektive 6 procent
- C 25 respektive 4 procent
- D 25 respektive 5 procent
- E 25 respektive 6 procent

BLANKSIDA. INGÅR EJ I PROVET.

BLANKSIDA. INGÅR EJ I PROVET.

BLANKSIDA. INGÅR EJ I PROVET.

Högskoleprovet[©]

Svarshäfte nr.

BLOCK 4

DELPROV 7 NOG c

Anvisningar

Provet innehåller 22 uppgifter

Varje uppgift innehåller en fråga markerad med fet stil. Uppgiften kan även innehålla viss information. Därefter följer två påståenden, (1) och (2), som också innehåller information. Din uppgift är att avgöra hur mycket information, utöver den som anges i inledningen, som behövs för att besvara frågan. Pröva de olika svarsförslagen noggrant innan du besvarar frågan.

A i (1) men ej i (2) =	Den information som ges i (1) är tillräcklig. Enbart informationen i (2) räcker inte till.
B i (2) men ej i (1) =	Den information som ges i (2) är tillräcklig. Enbart informationen i (1) räcker inte till.
C i (1) tillsammans med (2) =	För att få tillräcklig information <i>måste</i> man använda både påstående (1) och (2). Enbart (1) eller enbart (2) ger ej tillräcklig information.
D i (1) och (2) var för sig =	Antingen (1) eller (2) kan användas, eftersom båda var för sig innehåller tillräckligt mycket information.
E ej genom de båda påståendena =	Inte ens genom att nyttja både (1) och (2) kan man få tillräcklig information.

Övningsexempel

A, B och C är tre olika positiva heltal. **Vilket är talens medelvärde?**

- (1) Summan av de två största talen är 130.
(2) Summan av de två minsta talen är 110.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A **i (1) men ej i (2)**
B **i (2) men ej i (1)**
C **i (1) tillsammans med (2)**
D **i (1) och (2) var för sig**
E **ej genom de båda påståendena**

Enligt informationen i påstående (1) kan det största talet variera mellan 128 och 66. Enligt informationen i påstående (2) kan minsta talet variera mellan 1 och 54. Informationen i påstående (1) tillsammans med (2) leder till att det finns 9 olika lösningar på talens medelvärde. Eftersom uppgiften har 9 olika lösningar så kan man inte entydigt besvara frågan om talens medelvärde. Svarsförslag E är därför rätt.

Alla svar ska föras in i svarshäftet. Det ska ske **inom** provtiden.
MARKERA TYDLIGT!

Om du inte kan lösa en uppgift, försök då att bedöma vilket svarsförslag som verkar mest rimligt.
Du får inget poängavdrag om du svarar fel.

På nästa sida börjar provet som innehåller **22 uppgifter**.

PROVTID: 50 minuter

BÖRJA INTE MED PROVET FÖRRÄN PROVLEDAREN SÄGER TILL!

1. Sven använder 40 procent av sin nettolön, d.v.s. lön efter skatt, till att betala hyran. **Hur stor är Svens nettolön?**

- (1) Efter att Sven betalat hyran har han 5 028 kr kvar av sin nettolön.
- (2) Sven köper mat för 1 257 kr, vilket är 25 procent av återstoden av hans nettolön efter att han betalat hyran.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

2. Kim lämnar stad A klockan 08.20 och cyklar med konstant hastighet till stad B, en sträcka på 24 km. **När anländer Kim till stad B?**

- (1) Mellan städerna A och B håller Kim en hastighet av 18 km/h.
- (2) Kim cyklar de första 12 km på 40 minuter.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

3. Anton har plockat en låda blåbär. **Hur många liter blåbär finns det i lådan?**

- (1) Lådan och blåbären väger tillsammans 12,6 kg.
- (2) Blåbären väger 7 hg/liter.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

4. Under en månad besöktes ett museum av 38 utländska turister. Av dessa kunde sex tala både svenska och engelska. **Hur många av de utländska turisterna kunde varken tala svenska eller engelska?**

- (1) Av de utländska turisterna kunde 18 tala svenska.
- (2) Av de utländska turisterna kunde 24 tala engelska.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

5. Om $x + y = 3x$. Vilka är då talen x och y ?

(1) $2x = y$

(2) $x + y = 12$

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

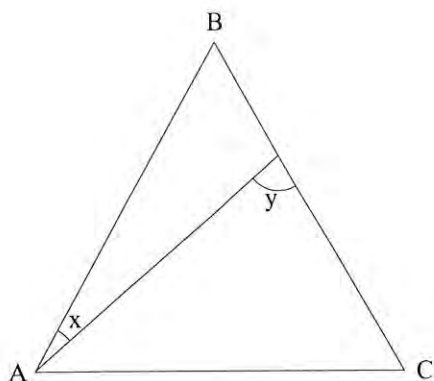
6. För att visa förändring över tid används index. År 1996 var genomsnittspriset på en kubikmeter massaved 304,50 kronor. Vilket indextal motsvarar det genomsnittliga massavedspriset år 1996, om indextalet år 1968=100?

- (1) År 1994 var genomsnittspriset per kubikmeter massaved 92 kronor lägre än år 1996.
- (2) År 1995 ökade genomsnittspriset per kubikmeter massaved till 267 kronor. Detta motsvarar ett indextal på 641.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

7. ABC är en liksidig triangel. Hur stor är vinkeln y ?

Figuren syftar endast till att illustrera problemet. Mätning i figuren ger ej information för lösningen.

- (1) Vinkeln x är 20° .
 (2) Vinkeln CAB är $3/4$ av vinkeln y .

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
 B i (2) men ej i (1)
 C i (1) tillsammans med (2)
 D i (1) och (2) var för sig
 E ej genom de båda påståendena

8. Vid provtagning av vattnet i en brunn påträffades ogräsbekämpningsmedel. Hur många ppm (miljondelar) ogräsbekämpningsmedel fanns i vattenprovet?

- (1) Vattenprovet vägde 200 g. Brunnen innehöll $4,2 \text{ m}^3$ vatten med densiteten $1,0 \text{ g/cm}^3$.
 (2) Vattenprovet, som vägde 200 g, visade sig innehålla 460 mikrogram ogräsbekämpningsmedel.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
 B i (2) men ej i (1)
 C i (1) tillsammans med (2)
 D i (1) och (2) var för sig
 E ej genom de båda påståendena

FORTSÄTT PÅ NÄSTA SIDA

9. En röd kupong motsvarar fem gröna kuponger. **Hur många röda kuponger motsvarar 20 blå och 100 gröna kuponger tillsammans?**

- (1) 1 grön kupong motsvarar 2 blå kuponger.
(2) 10 blå kuponger motsvarar 1 röd kupong.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

10. Olle arbetar som dammsugarförsäljare och får som lön en provision som utgörs av 25 procent av den summa som han varje månad säljer för. Från och med augusti gav Olles arbetsgivare honom en ökning av provisionen. **Med hur många procent ökade provisionen?**

- (1) Under augusti ökade Olles månadslön med 2 835 kronor jämfört med juli.
(2) Under både juli och augusti sålde Olle dammsugare för 63 000 kronor per månad. Under augusti ökade Olles månadslön med 18 procent jämfört med juli.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

11. En familj har fyra hundar och två katter. Hundarnas och katternas sammanlagda ålder är 36 år. **Hur gammal är den äldsta hunden?**

- (1) Den äldsta hunden är två år yngre än de tre övriga hundarnas sammanlagda ålder. Den yngsta hunden är två år gammal.
- (2) Med den äldsta katten och den äldsta hunden borträknade är djurens medelålder tre år.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
 B i (2) men ej i (1)
 C i (1) tillsammans med (2)
 D i (1) och (2) var för sig
 E ej genom de båda påståendena

12. En bonde har satt stängsel omkring en betesmark. Betesmarken har formen av en fyrkant där alla vinklar är lika stora. **Hur stor är betesmarkens area?**

- (1) Stängslet är 84 meter långt.
- (2) Summan av hälften av två motstående sidors längd är lika med längden på varje sida av fyrkanten.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
 B i (2) men ej i (1)
 C i (1) tillsammans med (2)
 D i (1) och (2) var för sig
 E ej genom de båda påståendena

13. En trestämmig sångkör består av fem medlemmar. Varje medlem sjunger en av de tre stämmorna alt, sopran och tenor. **Hur många av körens medlemmar sjunger sopranstämma?**

- (1) Fler körmedlemmar sjunger sopranstämma än tenorstämman och fler körmedlemmar sjunger altstämma än tenorstämman.
- (2) Tillsammans är antalet körmedlemmar som sjunger altstämma och tenorstämman större än antalet som sjunger sopranstämma.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

14. I en tillverkningsprocess skall en produkt genomgå två olika monteringsmoment som är oberoende av varandra. Vart och ett av dessa moment kan endast orsaka ett fel på produkten. **Vilken är sannolikheten att produkten har exakt ett fel efter att den genomgått de båda monteringsmomenten?**

- (1) Sannolikheten att produkten skall få ett fel i det ena momentet är 0,10 och i det andra momentet 0,15.
- (2) Sannolikheten att produkten är helt felfri efter båda momenten är 76,5 procent.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

15. AB är ett tvåsiffrigt positivt tal. **Vilken är entalssiffran, d.v.s. B?**

- (1) Kvadraten på B är lika med det tvåsiffriga talet.
- (2) Siffran A är hälften av siffran B.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

16. En rät linjes ekvation kan skrivas $y = kx + m$, där k är riktningskoefficienten och m är konstanttermen. Linjen går genom koordinaten (0,1). **Bestäm linjens ekvation.**

- (1) Linjen $y = kx + m$ är parallell med linjen $y = 2x + p$.
- (2) För $y = kx + m$ är förändringen i y -led större än förändringen i x -led.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

17. En affär sålde både dam- och herrecyklar. Cyklarna var antingen blå eller röda. **Hur många cyklar såldes?**

- (1) Affären sålde fem fler röda än blå cyklar. Av alla sålda cyklar var 15 herrecyklar.
(2) Man sålde 10 röda damcyklar och lika många blå herrecyklar.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

18. ABC är en rätvinklig triangel med arean 24 cm^2 . Sidan c är triangelns längsta sida. **Hur långa är sidorna a, b respektive c?**

- (1) Sidan a är 8 cm.
(2) Sidan b är $x + 2$ cm.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

15. AB är ett tvåsiffrigt positivt tal. **Vilken är entalssiffran, d.v.s. B?**

- (1) Kvadraten på B är lika med det tvåsiffriga talet.
- (2) Siffran A är hälften av siffran B.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

16. En rät linjes ekvation kan skrivas $y = kx + m$, där k är riktningskoefficienten och m är konstanttermen. Linjen går genom koordinaten $(0,1)$. **Bestäm linjens ekvation.**

- (1) Linjen $y = kx + m$ är parallell med linjen $y = 2x + p$.
- (2) För $y = kx + m$ är förändringen i y -led större än förändringen i x -led.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

17. En affär sålde både dam- och herrcyklar. Cyklarna var antingen blå eller röda. **Hur många cyklar såldes?**

- (1) Affären sålde fem fler röda än blå cyklar. Av alla sålda cyklar var 15 herrcyklar.
(2) Man sålde 10 röda damcyklar och lika många blå herrcyklar.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

18. ABC är en rätvinklig triangel med arean 24 cm^2 . Sidan c är triangelns längsta sida. **Hur långa är sidorna a, b respektive c?**

- (1) Sidan a är 8 cm.
(2) Sidan b är $x + 2$ cm.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

19. Sex kvinnor sitter vid ett runt bord. **Hur sitter de i förhållande till varandra?**

- (1) Lena sitter närmast till höger om Helena och Karin sitter mellan Sofia och Maria.
- (2) Sofia sitter längre från Lena än från Anna.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

20. I två akvarier finns ett antal fiskar. Vid ett tillfälle flyttas några fiskar från det lilla till det stora akvariet. **Hur stor andel av det totala antalet fiskar finns i det stora akvariet efter omflyttningen?**

- (1) Efter omflyttningen ökade antalet fiskar i det stora akvariet med 30 procent.
- (2) Efter omflyttningen minskade antalet fiskar i det lilla akvariet med 40 procent.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
- B i (2) men ej i (1)
- C i (1) tillsammans med (2)
- D i (1) och (2) var för sig
- E ej genom de båda påståendena

21. I en affär finns det en kassa där kunder expedieras. **Hur många kunder expedierades under sista halvtimmen före stängning?**

- (1) En halvtimme före stängning stod 22 personer i kö. En kvart senare stod 10 personer i kö.
- (2) Fem nya kunder ställde sig i kö under sista kvarten före stängning, vilket var färre än under den näst sista kvarten. Samtliga köande blev expedierade.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

22. Stefan fångade två mörtar och en abborre som tillsammans vägde 480 gram. **Hur mycket vägde abborren?**

- (1) Den större mörten vägde $\frac{1}{3}$ av de tre fiskarnas vikt och den mindre mörten vägde $\frac{1}{4}$ av de tre fiskarnas vikt.
- (2) Abborren vägde 80 gram mindre än de båda mörtarna tillsammans.

Tillräcklig information för lösningen erhålls

- A i (1) men ej i (2)
B i (2) men ej i (1)
C i (1) tillsammans med (2)
D i (1) och (2) var för sig
E ej genom de båda påståendena

HÖGSKOLEPROVET 2003-04-05 – FACIT

BLOCK 2

Delprov 3: LÄS

1 C	11 D
2 B	12 B
3 C	13 D
4 B	14 A
5 B	15 B
6 A	16 D
7 C	17 A
8 D	18 B
9 C	19 C
10 A	20 D

BLOCK 3

Delprov 5: ELF

+

Delprov 6: ORD

1 B	11 D
2 C	12 B
3 A	13 C
4 D	14 B
5 B	15 C
6 A	16 A
7 B	17 C
8 C	18 D
9 C	19 A
10 A	20 B

1 D	11 C	21 C	31 B
2 C	12 E	22 B	32 E
3 E	13 E	23 A	33 A
4 D	14 D	24 D	34 A
5 D	15 E	25 C	35 B
6 C	16 B	26 B	36 D
7 E	17 C	27 C	37 D
8 D	18 B	28 E	38 C
9 C	19 B	29 A	39 B
10 A	20 A	30 D	40 E

BLOCK 4

Delprov 7: NOG

1 D	12 C
2 D	13 A
3 E	14 A
4 C	15 C
5 B	16 A
6 B	17 C
7 D	18 A
8 B	19 E
9 D	20 C
10 B	21 E
11 E	22 D

BLOCK 5

Delprov 9: DTK

1 E	11 D
2 B	12 B
3 C	13 D
4 E	14 A
5 C	15 C
6 D	16 B
7 C	17 C
8 A	18 A
9 D	19 C
10 E	20 B

BLOCK 1 ingår ej! (Upprövningsblock)

NORMERINGSTABELL GÄLLANDE HÖGSKOLEPROVET 2003-04-05 (03:A)

TABELL AVSEENDE ÖVERFÖRING AV ANTAL RÄTTA SVAR TILL NORMERAD
POÄNG MED ANGIVANDE AV ANTAL, ANDEL OCH KUMULATIV ANDEL PROV-
DELTAGARE FÖR RESPEKTIVE NORMERAD POÄNG.

ANTAL RÄTTA SVAR	NORMERAD POÄNG	ANTAL PROV- DELTAGARE	ANDEL PROV- DELTAGARE (%)	KUMULATIV ANDEL PROV- DELTAGARE (%)
0- 32	0.0	1038	2.6	2.6
33- 38	0.1	1703	4.2	6.7
39- 41	0.2	1214	3.0	9.7
42- 44	0.3	1418	3.5	13.2
45- 47	0.4	1700	4.2	17.4
48- 50	0.5	1857	4.6	22.0
51- 54	0.6	2654	6.5	28.5
55- 58	0.7	2855	7.0	35.6
59- 62	0.8	3017	7.4	43.0
63- 66	0.9	3094	7.6	50.6
67- 70	1.0	2966	7.3	57.9
71- 74	1.1	2810	6.9	64.8
75- 78	1.2	2691	6.6	71.4
79- 82	1.3	2413	5.9	77.4
83- 87	1.4	2739	6.7	84.1
88- 91	1.5	1785	4.4	88.5
92- 96	1.6	1845	4.5	93.1
97-100	1.7	1084	2.7	95.7
101-104	1.8	809	2.0	97.7
105-108	1.9	538	1.3	99.1
109-122	2.0	384	.9	100.0
		----- 40614	----- 100.0	

MEDELVÄRDE = 0.9409

STANDARDVARIATION = .4818